

Polski
Instytut
Ekonomiczny

PAŹDZIERNIK 2023

WARSZAWA

ISBN 978-83-67575-51-5

Przedsiębiorcy 50+

Cytowanie: Dębowska, K., Kłosiewicz-Górecka, U., Szymańska, A., Wejt-Knyżewska, A.,
Zybertowicz, K. (2023), *Przedsiębiorcy 50+*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa.

Warszawa, październik 2023 r.

Autorzy: Katarzyna Dębowska, Urszula Kłosiewicz-Górecka, Anna Szymańska, Aleksandra
Wejt-Knyżewska, Katarzyna Zybertowicz

Współpraca: Aneta Kietczewska, Radosław Zyzik

Redakcja merytoryczna: Andrzej Kubisiak

Redakcja: Jakub Nowak, Małgorzata Wieteska

Projekt graficzny: Anna Olczak

Skład i łamanie: Tomasz Gałązka

Polski Instytut Ekonomiczny

Al. Jerozolimskie 87

02-001 Warszawa

© Copyright by Polski Instytut Ekonomiczny

ISBN 978-83-67575-51-5

Spis treści

Kluczowe liczby	4
Kluczowe wnioski	6
Wprowadzenie	8
Przedsiębiorczość osób 50+ w Polsce i w Unii Europejskiej	10
Dane o polskich przedsiębiorcach 50+	15
Osoby 50+ rozpoczynające działalność gospodarczą wg CEIDG	16
Przedsiębiorcy 50+ – wyniki badań ankietowych	18
Jakie są powody zakładania działalności gospodarczej po 50. roku życia?	18
Jakie branże wybierają przedsiębiorcy 50+ i dlaczego?	22
Jakie problemy towarzyszą przedsiębiorcom 50+ przy zakładaniu działalności?	26
Jakie opinie mają przedsiębiorcy 50+ na temat pracy na własny rachunek?	29
Jak zarządzają firmami przedsiębiorcy 50+?.	31
Jakie problemy towarzyszą osobom 50+ przy prowadzeniu działalności?	34
Czy dla wszystkich osób, które założyły działalność po 50. roku życia bariery były tak samo uciążliwe?	37
Jak przedsiębiorcy 50+ oceniają swój potencjał?	40
Złożony obraz przedsiębiorczości 50+ w ujęciu syntetycznym	47
Aneks. Opis próby badawczej	50
Bibliografia	55
Spis infografik i wykresów	56

Kluczowe liczby

23 proc. w Polsce

i **18 proc.** w UE

osób aktywnych zawodowo w wieku 50+ prowadzi działalność gospodarczą

21 proc. w Polsce

i **32 proc.** w UE

osób 50+ prowadzących działalność gospodarczą zatrudnia pracowników

42 proc.

firm prowadzonych przez osoby 50+ funkcjonuje na rynku od 10 do 25 lat

45 proc.

firm założonych przez osoby po 50. roku życia funkcjonuje na rynku krócej niż 5 lat

854 tys.

aktywnych płatników ubezpieczenia zdrowotnego w ZUS to przedsiębiorcy 50+ (stan na 31 maja 2023 r.)

ok. **35 tys.**

rocznie JDG zakładają osoby po 50. roku życia, z czego **40 proc.** stanowią kobiety

12 proc.

wszystkich JDG zakładają osoby 50+

21 proc.

odsetek firm handlowych wśród podmiotów zakładanych przez osoby 50+

20 proc.

odsetek firm budowlanych wśród podmiotów założonych przez osoby 50+

Top motywy zakładania działalności przez osoby po 50. roku życia:

71 proc.

potrzeba niezależności

69 proc.

wykorzystanie zdobytego doświadczenia zawodowego i wiedzy

63 proc.

utrzymanie aktywności zawodowej po utracie pracy na etacie

62 proc.

spełnienie marzeń

62 proc.

większe zarobki niż praca na etacie

Opinie o prowadzeniu działalności wśród osób po 50. roku życia:

76 proc.

uważa, że praca we własnej firmie daje większą satysfakcję niż praca na etacie

70 proc.

jest bardzo zadowolonych, że założyło własną firmę

79 proc.

stale uczy się nowych umiejętności i zdobywa wiedzę

75 proc.

stara się, aby ich firma się rozwijała

59 proc.

wysoko lub bardzo wysoko ocenia swoje cechy przedsiębiorczości

Kluczowe wnioski

- **W Polsce osoby po 50. roku życia są bardziej skłonne do zakładania firm niż ich rówieśnicy z większości krajów UE.** Prawie 1/4 Polaków 50+ (23 proc.) aktywnych zawodowo prowadzi działalność gospodarczą (średnia dla krajów UE to 18 proc.). Udział prowadzących działalność rośnie wraz z wiekiem (aż 44 proc. aktywnych zawodowo w grupie 75+ to osoby samozatrudnione). Jednocześnie prowadzący działalność gospodarczą Polacy 50+ są mniej skłonni do zatrudniania pracowników niż obywatele innych krajów UE.
- **Według danych ZUS na dzień 31 maja 2023 r. było 854 tys. aktywnych płatników ubezpieczenia zdrowotnego (czyli przedsiębiorców) w wieku 50+.** Stanowili oni ok. 1/3 wszystkich płatników składek. Najwięcej osób 50+ prowadziło działalność handlową, działało w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej oraz w branży budowlanej.
- **Według danych CEIDG osoby 50+ w Polsce w 2022 r. założyły ponad 35 tys. jednoosobowych działalności gospodarczych (JDG).** To 12 proc. wszystkich JDG założonych w tym czasie. Największa grupa osób 50+ założyła działalność w handlu lub w budownictwie, a prawie co dziesiąta w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej oraz w przetwórstwie przemysłowym. Wskazuje to na stosunkowo szeroki zakres branżowy podejmowanej przez przedsiębiorców 50+ działalności gospodarczej. Wśród wszystkich osób po pięćdziesiątce zakładających działalność przeważają mężczyźni, ale wśród osób w wieku emerytalnym więcej podmiotów rejestrują kobiety.
- **Według badań BAEL tylko 20 proc. przedsiębiorców, którzy obecnie są w wieku powyżej 50 lat, założyło swoją firmę po 50. roku życia.** Większość zdecydowała się na to wcześniej: między 30. a 39. rokiem życia firmę założyło 28 proc., a między 40. a 49. rokiem życia – 29 proc. Największa część firm (42 proc.) prowadzonych przez osoby 50+ funkcjonuje na rynku od 10 do 25 lat. Jeśli weźmiemy pod uwagę tylko firmy założone przez osoby po 50. roku życia, to czas działania firmy jest krótszy – zwykle poniżej 5 lat.
- **Potrzeba niezależności oraz chęć wykorzystania doświadczenia zawodowego są najważniejszymi motywami rozpoczęcia przez osoby 50+ działalności biznesowej.** Ważnym motywem jest możliwość osiągnięcia większych zarobków niż w pracy na etacie oraz chęć realizowania marzeń o własnym biznesie. Ponad połowa osób wskazywała na czynniki rodzinno-społeczne, takie jak chęć bycia potrzebnym i ucieczka przed samotnością oraz możliwość wygodnego łączenia pracy i funkcji opiekuńczych.
- **Rozpoczynanie działalności gospodarczej przez osoby 50+ dość często podyktowane jest koniecznością, a nie potrzebą.** Ważny motyw stanowi chęć utrzymania aktywności zawodowej po utracie pracy na etacie. Obserwuje się **wypychanie z rynku pracy osób 50+**

spowodowane negatywnymi stereotypami dotyczącymi starszych pracowników (*ageizm*). Założenie własnej firmy staje się wtedy jedyną opcją, aby móc dalej zarabiać. Jednocześnie dla części badanych powodem założenia własnej firmy była możliwość współpracy z inną firmą na zasadach B2B. Może to wskazywać na **wymuszanie przez pracodawców zakładania własnej działalności** z uwagi na cięcia kosztów przez przedsiębiorstwa. To sytuacja, gdy były pracownik wykonuje tę samą pracę dla poprzedniego pracodawcy już jako firma świadcząca usługi. O nasileniu tego zjawiska w Polsce może świadczyć fakt, że prawie 80 proc. polskich przedsiębiorców nie zatrudnia pracowników.

- **Wybór branży, w której lokują swoje biznesy osoby zakładające działalność po 50. roku życia, zależy przede wszystkim od wcześniejszych doświadczeń zawodowych (61 proc. wskazań) i wykształcenia (55 proc.).** Założenie firmy dla połowy badanych było też realizacją marzeń. Często na decyzje o wyborze branży miała wpływ zachęta ze strony rodziny lub przyjaciół. Warto podkreślić, że przedsiębiorcy dokonując wyboru branży częściej kierują się analizą szans odniesienia sukcesu na rynku (53 proc.), a zdecydowanie rzadziej przypadkiem (38 proc.).
- **Przedsiębiorcom 50+ przy zakładaniu działalności gospodarczej najbardziej doskwierają bariery finansowe**, szczególnie trudności w pozyskaniu kapitału zewnętrznego oraz brak środków na promocję firmy, a także bariery popytowe, zwłaszcza trudności w pozyskaniu klientów. **Przy dalszym prowadzeniu firmy również najbardziej doskwierają bariery finansowe (szczególnie rosnące koszty działalności) oraz silna konkurencja w branży.** Mniej odczuwalne są bariery związane z zarządzaniem firmą i rodzinno-społeczne.
- **Przedsiębiorcy 50+ pozytywnie odnoszą się do pracy na własny rachunek**, ponad ¾ uważa, że praca we własnej firmie daje większą satysfakcję niż praca na etacie. Aż 7 na 10 jest bardzo zadowolonych z założenia własnej firmy. Tyle samo wskazuje, że praca we własnym przedsiębiorstwie daje większe możliwości rozwoju niż praca na etacie. W opinii badanych, prowadzenie własnej firmy sprzyja większej aktywności zawodowej niż praca na etacie oraz sprawia, że wraz z wiekiem nie zmniejsza się zaangażowanie w pracę.
- **Większość przedsiębiorców 50+ wysoko ocenia swoje cechy. Najwyżej oceniają swoją pracowitość oraz komunikatywność**, a także umiejętność współdziałania, spostrzegawczość, pomysłowość, elastyczność, inicjatywę i konsekwencję.
- **Przedsiębiorcy 50+ przywiązują dużą wagę i staranność do zarządzania firmą, dbając zarówno o rozwój firmy, jak i własny.** Blisko 80 proc. przedsiębiorców stale uczy się nowych umiejętności i zdobywa wiedzę, a ¼ badanych stara się, aby ich firma stale się rozwijała. Większość przedsiębiorców deklaruje, że nie boi się ryzyka, chociaż z analizy ocen cech przedsiębiorczości wynika, że zdolność do podejmowania skalkulowanego ryzyka jest najniżej ocenianą przez przedsiębiorców 50+ cechą przedsiębiorczości.

Wprowadzenie

Polscy przedsiębiorcy 50+ łączą w sobie dwa dość charakterystyczne pokolenia. Starsze osoby z tej grupy należą do tzw. *baby boomers*. Są pokoleniem powojennego wyżu demograficznego z roczników 1946-1964 XX wieku. Młodsze osoby, urodzone pod koniec lat 60. i w latach 70. ubiegłego stulecia należą do tzw. *pokolenia X*. Potocznie określa się je „pokoleniem PRL”.

Grupę przedsiębiorców 50+ łączy doświadczenie okresu transformacji ustrojowej, gdy wiele ścieżek zawodowych było pokłosiem centralnie sterowanej gospodarki. Oba pokolenia, zarówno starsze, jak i młodsze, dobrze znają okres, w którym ze względu na sytuację ustrojową, warunki prowadzenia biznesu były specyficzne. Wielu tzw. prywatyzatorów, czyli przedsiębiorców, którzy prowadzili działalność gospodarczą w okresie PRL, po 1989 r., aby utrzymać się na rynku, zmuszonych było do restrukturyzacji firm według kapitalistycznych reguł gry biznesowej. Firmy, które zakładano po 1989 r., często były organizowane spontanicznie, niemal metodą prób i błędów, w nowym duchu kapitalizmu, który odświeżał obszary konsumpcji w warunkach wolnego rynku. W polskim społeczeństwie rodziło się zapotrzebowanie na nowe usługi i nowy asortyment. Wiele biznesów otwierano pod wpływem impulsu, a ich funkcjonowanie często było obciążone ryzykiem. Badacze mówią o fenomenie polskiej przedsiębiorczości opartej przede wszystkim na wykorzystaniu naturalnego zasobu społecznego (Kamosiński, 2021).

Celem tego raportu jest identyfikacja skali i zakresu przedsiębiorczości osób 50+ jako szansy poprawy sytuacji na rynku pracy w warunkach starzejącego się społeczeństwa. Na podstawie odpowiedzi na pytania badawcze dotyczące powodów zakładania działalności, wyboru branży oraz sposobu podejścia do zarządzania własnym biznesem dokonaliśmy próby określenia pewnych profili (sylwetek) przedsiębiorców 50+. Analizy zostały przeprowadzone z podziałem na dwie grupy przedsiębiorców. Pierwszą stanowiły osoby, które w chwili badania ukończyły 50 lat, ale działalność otworzyły przed 50. rokiem życia. Druga grupa to osoby, które zdecydowały się otworzyć działalność gospodarczą po 50. roku życia. W tej grupie dodatkowo porównywaliśmy odpowiedzi respondentów wyróżniając osoby, które założyły firmę w wieku emerytalnym.

W pierwszej części raportu przybliżyliśmy dane dotyczące samozatrudnienia osób aktywnych zawodowo w wieku 50+ w Polsce na tle Unii Europejskiej. Następnie, korzystając z danych ZUS oraz CEIDG, pokazujemy skalę przedsiębiorczości 50+ uwzględniając branże, w których lokują się biznesy osób zakładających firmę po 50. roku życia. Główną część raportu stanowią wyniki

badania ankietowych przeprowadzonych w lipcu 2023 r. na próbie 1000 przedsiębiorców w wieku 50 lat i więcej.

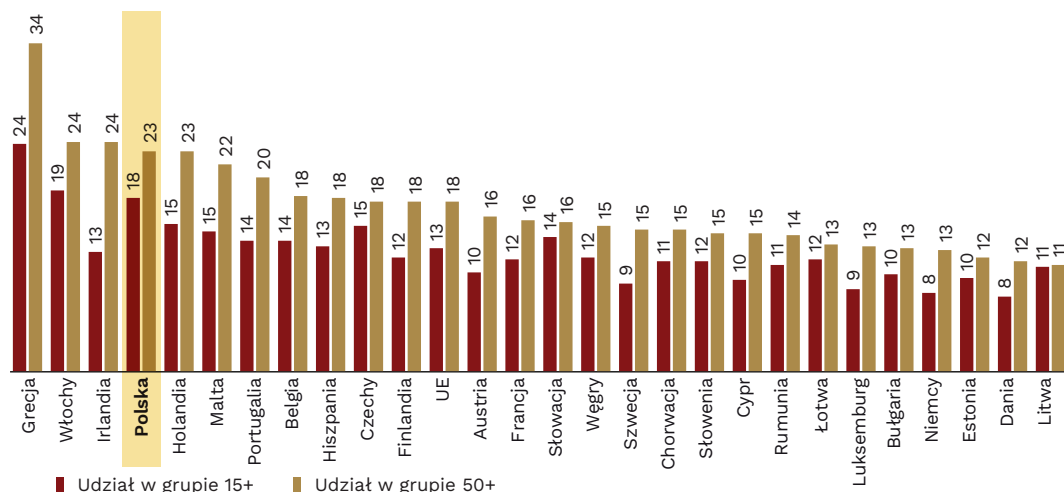
Raport kończy się syntezą przeprowadzonych analiz, w której dokonujemy próby wskazania najistotniejszych problemów oraz proponujemy podjęcie pewnych działań, które mogą ułatwić prowadzenie działalności gospodarczej osobom po 50. roku życia, a tym samym wpłynąć pozytywnie na aktywność zawodową osób z tej grupy wiekowej.

Przedsiębiorczość osób 50+ w Polsce i w Unii Europejskiej

Według danych Eurostatu średnio w UE prawie co piąta osoba aktywna zawodowo¹ w wieku powyżej 50 lat prowadzi działalność gospodarczą (wykres 1). Największy udział samozatrudnionych jest w Grecji (34 proc.), Włoszech (24 proc.), Irlandii (24 proc.), Polsce (23 proc.) i Holandii (23 proc.). Na drugim biegunie znajduje się Litwa (11 proc.), Dania (12 proc.), czy Estonia (12 proc.), w których ten udział jest najmniejszy. W niemal wszystkich krajach unijnych odsetek osób samozatrudnionych jest wyższy wśród osób po pięćdziesiątce niż w całej populacji. Największa różnica między tymi dwiema grupami jest widoczna w Irlandii (11 pkt. proc.) i Grecji (10 pkt. proc.).

Wykres 1. Udział samozatrudnionych wśród osób w wieku powyżej 15 lat i powyżej 50 lat w krajach UE w 2022 r. (w proc.)

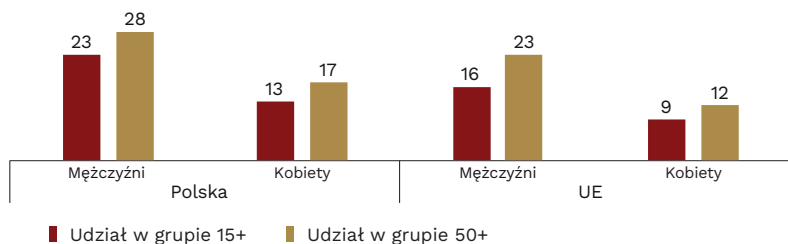

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Eurostatu (2023b; 2023c).

¹ Aktywni zawodowo to osoby pracujące (pracownicy i pracodawcy) lub bezrobotne (Eurostat, 2023a).

We wszystkich krajach unijnych większy udział w samozatrudnionych zarówno w wieku powyżej 15, jak i 50 lat, mieli mężczyźni (wykres 2). W obu tych grupach ich przewaga była szczególnie widoczna w Irlandii, Grecji, Włoszech, Polsce, Portugalii, Słowacji i na Malcie. W przypadku mężczyzn wyraźniej niż w przypadku kobiet widać przewagę osób samozatrudnionych w grupie 50+ w porównaniu z grupą 15+. W Polsce zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn, udział samozatrudnionych był wyższy niż średnio w UE.

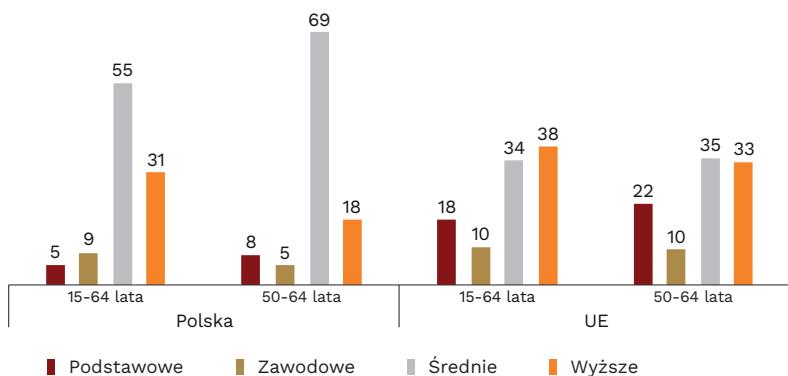
Wykres 2. Płeć osób samozatrudnionych wśród osób powyżej 15 lat i powyżej 50 lat w UE i w Polsce w 2022 r. (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Eurostatu (2023b; 2023c).

W Polsce wśród samozatrudnionych w wieku 50-64 lata widać znaczną przewagę osób z wykształceniem średnim (wykres 3), natomiast udział osób z wyższym wykształceniem jest znacznie mniejszy niż w grupie osób 15-64 lata. W UE różnice w poziomie wykształcenia pomiędzy tymi dwiema grupami wiekowymi są znacznie mniejsze, choć wśród całej populacji samozatrudnionych największą grupę stanowią osoby z wykształceniem wyższym, a wśród starszych – osoby z wykształceniem średnim. Różnice są jednak w tym przypadku mniejsze niż w Polsce.

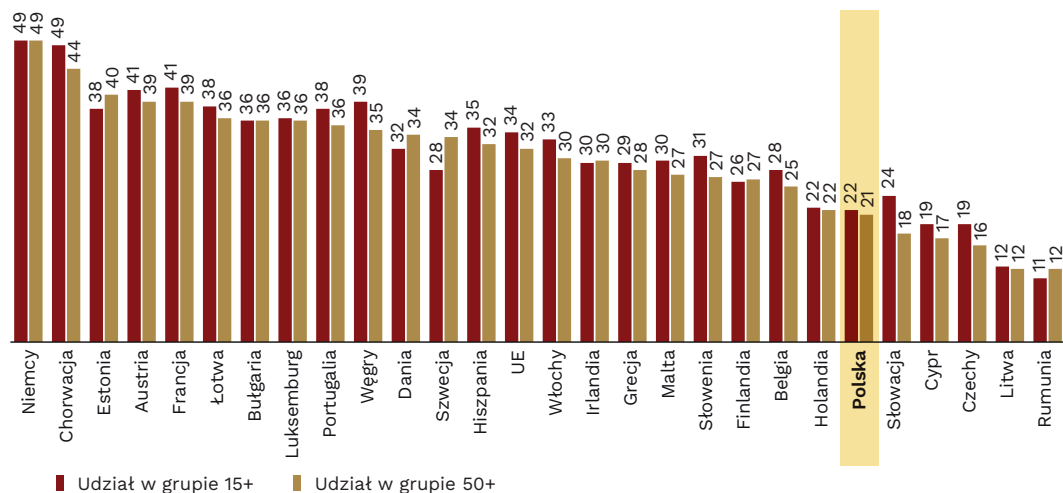
Wykres 3. Wykształcenie osób samozatrudnionych w Polsce i UE wśród osób w wieku 15-64 i 50-64 lata (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Eurostatu (2023d).

Niemal 1/3 osób 50+ prowadzących działalność gospodarczą w UE zatrudnia pracowników (wykres 4). Jest to udział zbliżony do całej populacji osób aktywnych zawodowo, choć w większości krajów unijnych osoby powyżej pięćdziesiątki są pracodawcami rzadziej niż ogół populacji. W Polsce co piąty przedsiębiorca 50+ zatrudnia pracowników. Podobny udział osób zatrudniających pracowników jest również w całej populacji. Najwięcej osób fizycznych prowadzących działalność, które jednocześnie są pracodawcami, jest w Niemczech (po 49 proc.) i Chorwacji (49 proc. w grupie 15+ i 44 proc. w grupie 50+), a najmniej na Litwie i w Rumunii (11-12 proc.).

Wykres 4. Udział samozatrudnionych w wieku powyżej 15 lat i powyżej 50 lat, którzy zatrudniają pracowników w 2022 r. (w proc.)

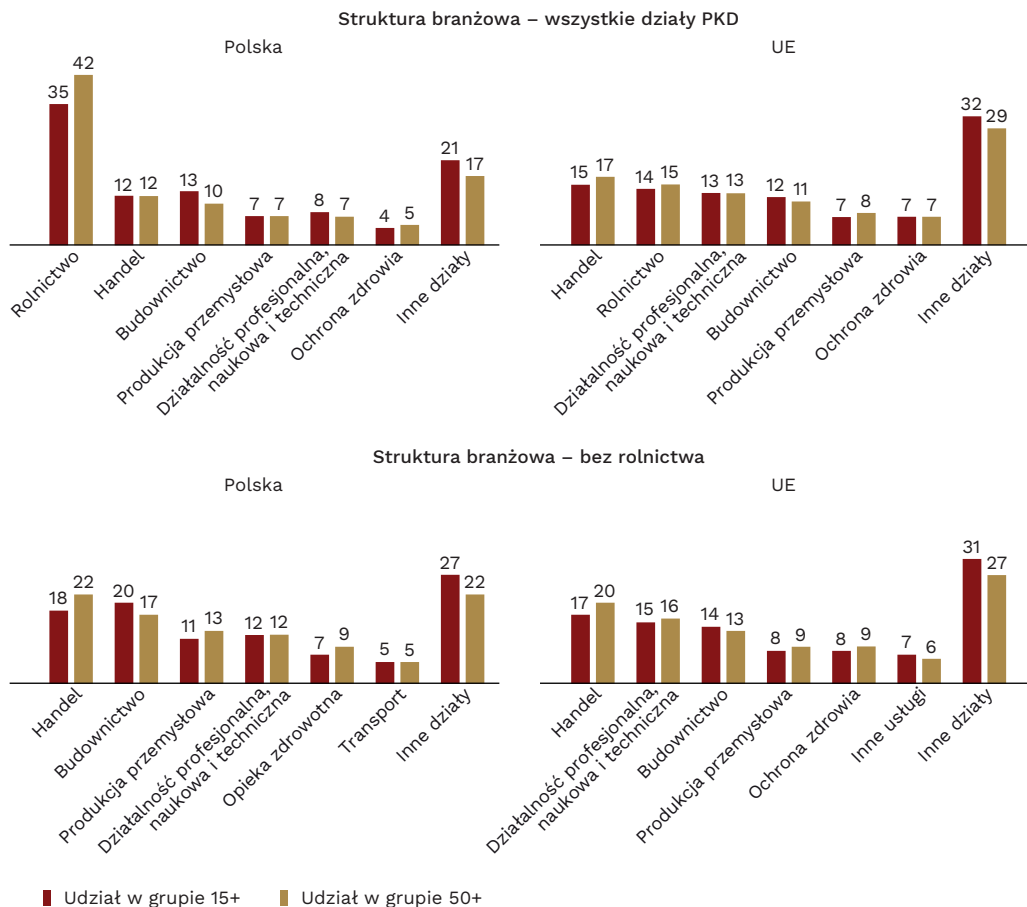

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Eurostatu (2023c).

Zarówno w Polsce, jak i w UE, w starszych grupach wiekowych wzrasta udział samozatrudnionych. O ile różnica między grupami 50+ i 65+ jest jeszcze niewielka, to już w przypadku aktywnych zawodowo osób po 75. roku życia widać, że samozatrudnienie jest dla nich jedną z głównych dróg podtrzymywania swojej aktywności zawodowej. W tym przedziale samozatrudnionych jest 44 proc. wśród osób aktywnych zawodowo w Polsce i aż 55 proc. w UE.

Struktura branż, w których osoby samozatrudnione prowadzą działalność w większości krajów nie różni się w zależności od wieku prowadzącego działalność (wykres 5). W UE ta struktura jest rozdrobiona – po kilkanaście procent przypada na handel, rolnictwo, działalność profesjonalną, naukową i techniczną oraz budownictwo. W Polsce widać natomiast znaczną dominację rolnictwa – na tę branżę przypada 35 proc. samozatrudnionych osób powyżej 15. roku życia i aż 42 proc. osób powyżej 50. roku życia. Po kilkanaście procent działa natomiast w handlu i budownictwie.

Wykres 5. Struktura branżowa samozatrudnionych w wieku powyżej 15 lat i powyżej 50 lat w Polsce i UE w 2022 r. (w proc.)

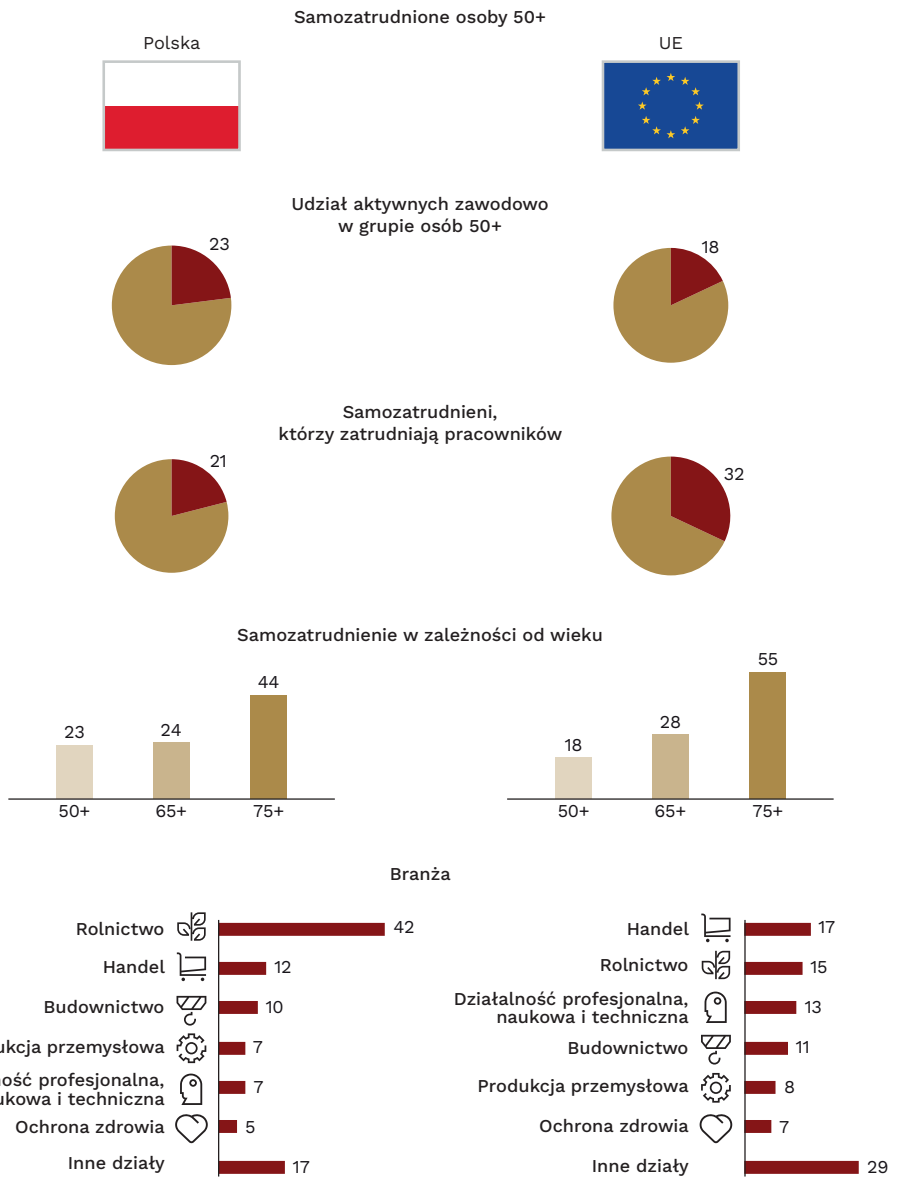

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Eurostatu (2023c).

Nieco inaczej przedstawia się struktura branżowa, jeżeli wyłączymy z analizy rolnictwo.

W Polsce wśród samozatrudnionych 50+ na czoło wysuwa się handel (22 proc.) i budownictwo (17 proc.). Jednocześnie widać, że udział handlu i produkcji przemysłowej w strukturze zatrudnienia osób 50+ jest wyższy niż dla całej populacji 15+. Rolnictwo to specyficzny rodzaj działalności gospodarczej, który w Polsce nie wymaga rejestracji. **Do działalności rolniczej nie stosuje się przepisów o działalności gospodarczej**, więc rolnicy nie muszą jej zgłaszać do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG). W związku z tym podana struktura branżowa z uwzględnieniem rolnictwa będzie się różnić od danych w dalszej części raportu. Zarówno w ZUS, jak i w CEIDG, zarejestrowane są tylko wybrane firmy z tej branży, które spełniają warunki określone w przepisach (np. odpowiednio wysoki podatek dochodowy).

Infografika 1. Samozatrudnieni w wieku 50+ w Polsce i UE (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Eurostatu (2023b, 2023c, 2023d, 2023e).

Dane o polskich przedsiębiorcach 50+

Według danych ZUS na dzień 31 maja 2023 r. w Polsce było 854 tys. aktywnych płatników składek na ubezpieczenie zdrowotne powyżej 50. roku życia

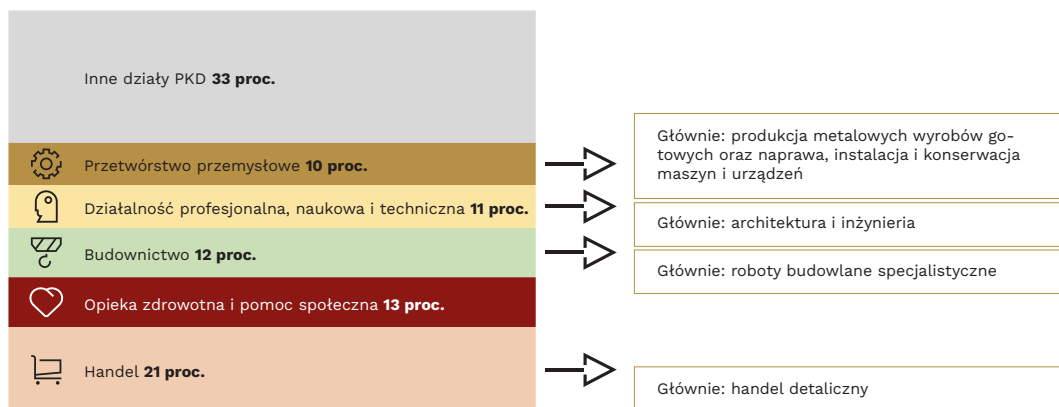
– infografika 2. Stanowili oni blisko 30 proc. wszystkich płatników składek. Największa grupa² osób 50+ prowadziła działalność handlową (21 proc.), przede wszystkim dotyczącą handlu detalicznego. Dość dużo osób zajmowało się opieką zdrowotną i pomocą społeczną (13 proc.). Podobny był udział firm budowlanych (12 proc.), zajmujących się głównie robotami budowlanymi specjalistycznymi. Osoby powyżej 50 lat dość często zajmują się też działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (11 proc.), szczególnie dotyczącą architektury i inżynierii. Zauważalny jest też udział firm przetwórstwa przemysłowego (10 proc.), szczególnie zajmujących się produkcją metalowych wyrobów gotowych oraz naprawą, konserwacją i instalowaniem maszyn i urządzeń.

Infografika 2. Przedsiębiorczość osób powyżej 50 lat według danych ZUS

Jaka jest skala przedsiębiorczości osób 50+ w Polsce? (wg danych ZUS)

854 tys.
aktywnych płatników ubezpieczenia
zdrowotnego w wieku 50+

prawie 3 na 10
aktywnych płatników ubezpieczenia
zdrowotnego to osoby 50+

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych ZUS.

² Różnice w udziałach poszczególnych sekcji PKD wg danych Eurostatu i ZUS wynikają z faktu, że zdecydowana większość rolników odprowadza składki do KRUS. Jedynie rolnicy, których podatek dochodowy przekroczy limit, są zobowiązani do odprowadzenia składek do ZUS (www1).

Osoby 50+ rozpoczynające działalność gospodarczą wg CEIDG

Z danych Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG) za lata 2020-2022 wynika, że liczba zakładanych jednoosobowych działalności gospodarczych przez osoby po 50. roku życia to ok. 35 tys. rocznie – (infografika 3). Stanowi to ok. 12 proc. wszystkich JDG zakładanych w Polsce.

Wśród przedsiębiorców rozpoczynających działalność po 50. roku życia, 40 proc. stanowią osoby z najmłodszej grupy wiekowej (50-54 lata), a nieznacznie mniejszy udział (37 proc.) mają osoby powyżej 60. roku życia. Jeśli pogrupujemy przedsiębiorców 50+ ze względu na płeć i na wiek, i wytonimy osoby w wieku emerytalnym i przedemerytalnym (w przypadku kobiet 60 lat, a mężczyzn 65 lat), to zauważymy, że zakładają one nieco więcej niż co czwartą firmę (27 proc.).

Z badań BAEL wynika, że obecni przedsiębiorcy 50+ najczęściej swoją działalność zakładali mając 30-39 lat (28 proc.) lub 40-49 lat (29 proc.). **Tylko 20 proc. firm założyli po 50. roku życia.** Wiek firmy prowadzonej przez osobę po 50. roku życia, ale założonej przed pięćdziesiątką najczęściej mieści się w przedziale od 10 do 25 lat (42 proc.), a tylko co czwarta firma (24 proc.) funkcjonuje na rynku krócej niż 10 lat. Natomiast niemal połowa (**45 proc.**) przedsiębiorstw prowadzonych przez osoby 50+ i założonych po ukończeniu przez nie 50 roku życia funkcjonuje na rynku zaledwie 5 lub mniej lat. Co trzecia firma jest w wieku od 5 do 10 lat, a tylko 22 proc. powyżej 10 lat.

Wśród osób otwierających działalność po 50. roku życia kobiety stanowią ok. 40 proc., ale kobiety w wieku emerytalnym zakładają firmy dwukrotnie częściej niż mężczyźni w wieku emerytalnym (w 2022 r. było to 63 proc. vs. 37 proc.). Odwrotna sytuacja ma miejsce wśród osób w wieku przedemerytalnym, tu ponad dwukrotnie więcej mężczyzn niż kobiet rozpoczyna działalność gospodarczą (w 2022 r. 68 proc. vs. 32 proc.).

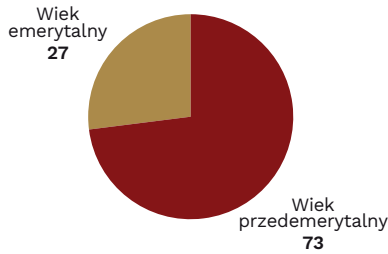
Struktura branżowa firm zakładanych przez osoby po 50. roku życia jest dość zróżnicowana, chociaż najczęściej powstają firmy handlowe (21 proc.) oraz budowlane (20 proc.). Blisko co dziesiąta firma zajmuje się działalnością profesjonalną, naukową lub techniczną (9 proc.) czy przetwórstwem przemysłowym (8 proc.). Wśród zakładach firm znajdziemy m.in. przedsiębiorstwa transportowe (7 proc.), a także działające w opiece zdrowotnej (6 proc.) czy edukacji (3 proc.). **Widoczna jest różnica w strukturze branżowej firm zakładanych przez kobiety i mężczyzn.** Wśród kobiet udział działalności otwieranych w handlu jest znacznie większy (28 proc. vs. 16 proc.), a w opiece zdrowotnej aż sześciokrotnie większy (12 proc. vs. 2 proc.). W strukturze firm prowadzonych przez mężczyzn dominują te związane z budownictwem (31 proc. vs. 5 proc. u kobiet).

Infografika 3. Jednoosobowe działalności gospodarcze zakładane w 2022 r. przez osoby 50+

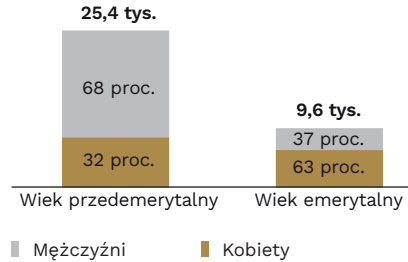
Ok. 35 tys.
JDG rocznie zakładają osoby 50+

Wśród firm zakładanych przez osoby w wieku 50+ więcej niż co czwartą JDG zakładają emeryci

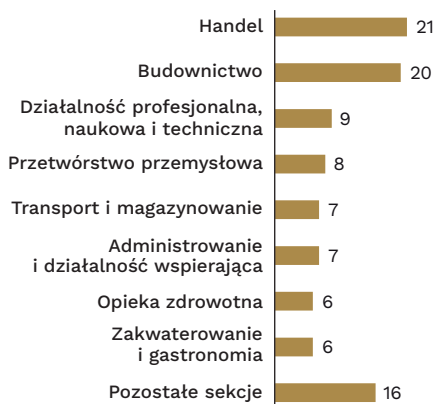

12 proc.
wszystkich JDG zakładają osoby 50+

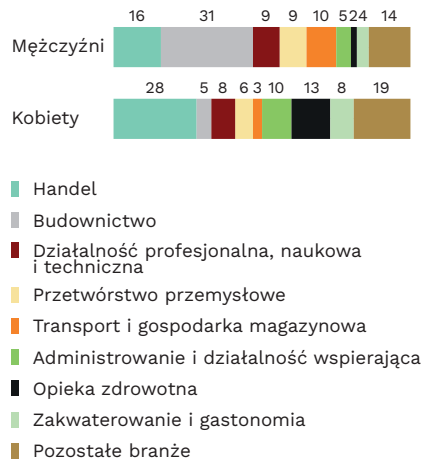
Ponad 2/3 JDG założonych przez osobę w wieku emerytalnym należy do kobiet

Największa część JDG założonych przez osoby 50+ działa w branży handlowej lub budowlanej

Kobiety najczęściej prowadzą JDG w branży handlowej, a mężczyźni w budowlanej

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Przedsiębiorcy 50+ – wyniki badań ankietowych

W tej części raportu przedstawiamy wyniki badań przeprowadzonych przez PIE w lipcu 2023 r. na próbie 1000 przedsiębiorców 50+. Szczegółowy opis próby badawczej znajduje się w części aneksowej raportu. Pytaliśmy o powody zakładania działalności, o przeszkody, które towarzyszą zakładaniu firmy, a także o bariery które towarzyszą firmom w trakcie funkcjonowania. Sprawdziliśmy, jak przedsiębiorcy 50+ oceniają swoją decyzję o założeniu działalności gospodarczej, jak podchodzą do zarządzania firmą, a także o to, jak oceniają swoją przedsiębiorczość.

Jakie są powody zakładania działalności gospodarczej po 50. roku życia?

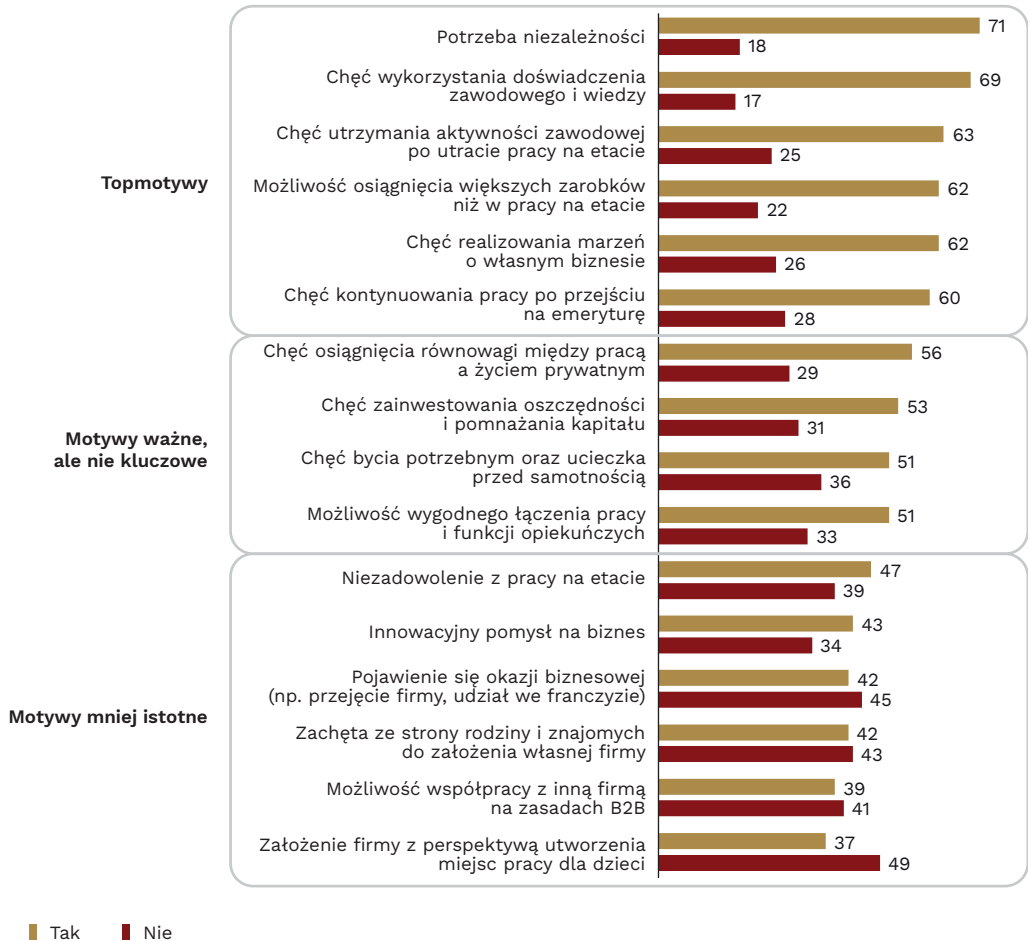
Motywy zakładania biznesu przez osoby po pięćdziesiątce wiążą się z ich indywidualnymi predyspozycjami oraz z tym, w jakiej sytuacji rodzinno-społecznej, zawodowej i finansowej funkcjonują. Czynniki wybrane przez badanych podzieliliśmy trzy grupy: topmotywy, motywy ważne, ale nie kluczowe oraz motywy mniej istotne (wykres 6).

Topmotywy zakładania firm

Potrzeba niezależności to główny motyw założenia własnej firmy – 71 proc. wskazań. Nie jest to zaskoczeniem, ze względu na doświadczenie transformacji ustrojowej, której pokolenia *baby boomers* i *pokolenia X* były świadkami. Trendy indywidualizacji zarówno w procesie edukacji, jak i wyboru ścieżki zawodowej oraz stawiania na przedsiębiorczość, były kluczowe dla ówczesnej zmiany społecznej. **Na chęć wykorzystania doświadczenia zawodowego i wiedzy w prowadzeniu własnego biznesu wskazało aż 69 proc. badanych.** Natomiast trzeci najczęściej wybierany powód okazał się dużo bardziej przyziemny. **Aż 63 proc. badanych założyło firmę, bo pozwoliło im to utrzymać aktywność zawodową po utracie pracy na etacie.** Z kolei dla 62 proc. badanych ważnym motywem założenia własnej firmy była możliwość osiągnięcia większych zarobków niż dawałaby

praca na etacie. Tyle samo respondentów wskazało, że założyło firmę, bo było to ich marzeniem, a 60 proc. uznało, że dzięki własnej firmie mogą kontynuować pracę po przejściu na emeryturę.

Wykres 6. Powody zakładania firmy przez osoby w wieku 50+ (w proc. wskazań „tak” lub „nie” dla każdego czynnika, N=400)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Motywy ważne, ale nie kluczowe

Chęć osiągnięcia równowagi między pracą a życiem prywatnym to najczęściej wybierany motyw w kontekście rodzinno-społecznym (56 proc. wskazań). Własny biznes daje możliwości lepszego zarządzania czasem pracy niż zatrudnienie na etacie. Z kolei dla 53 proc. badanych rozpoczęcie działalności było formą zainwestowania oszczędności i sposobem pomnażania kapitału. Dla 51 proc. badanych na decyzję o założeniu firmy wpłynęła chęć bycia

potrzebnym oraz ucieczka przed samotnością. Taki sam odsetek stanowili ci, którzy założyli firmę kierując się możliwością wygodnego łączenia pracy i funkcji opiekuńczych (np. pomoc w wychowywaniu wnuków lub opieka nad starzejącymi się rodzicami).

Motywy mniej istotne

Mniej niż połowa badanych (47 proc.) otworzyła własną działalność z powodu niezadowolenia z pracy na etacie. Innowacyjny pomysł na biznes był siłą napędową dla 43 proc. respondentów, ale już dla co trzeciego nie miało to znaczenia. Natomiast 42 proc. wystartowało z własnym biznesem pod wpływem okazji na przejęcie firmy lub na udział we franczyzie. Taki sam odsetek (42 proc.) stanowili ci, którzy założyli firmę za namową rodziny. Z kolei dla 39 proc. o założeniu firmy zdecydowała możliwość współpracy w inną firmą na zasadach B2B. Jeszcze mniej badanych (37 proc.) wskazało, że motywem wpływającym na założenie firmy była perspektywa utworzenia miejsc pracy dla dzieci. Warto tu podkreślić, że dla blisko połowy (49 proc.) czynnik ten nie miał znaczenia przy zakładaniu działalności. Firmy rodzinne coraz częściej borykają się z problemem sukcesji, gdyż dzieci wybierają zupełnie inne ścieżki zawodowe niż rodzice.

Potrzeba niezależności była decydującym czynnikiem dla osób, które założyły firmę przed, jak i po przejściu na emeryturę (wykres 7) – 70 proc. wskazań. Ważność pozostałych topmotywów dla tych dwóch grup respondentów jest jednak nieco inna. **Dla osób rozpoczynających działalność w wieku przedemerytalnym decyzja o rozpoczęciu własnej działalności wiązała się przede wszystkim z potrzebą lepszego wykorzystania doświadczenia zawodowego i wiedzy.** Bardzo często wskazywali też na chęć utrzymania aktywności zawodowej po utracie pracy na etacie, kontynuowanie pracy na emeryturze i realizowanie marzeń o własnym biznesie. Nie bez znaczenia była też możliwość osiągnięcia większych zarobków niż na etacie. W tej grupie przeważały motywy świadczące o tym, że założenie firmy wynikało z przekonania, że samodzielna działalność pozwoli na lepsze wykorzystanie swoich zasobów. **Osoby decydujące się na założenie firmy dopiero na emeryturze wskazywały często na motywy finansowe – możliwość osiągnięcia większych zarobków niż na etacie oraz chęć zainwestowania oszczędności i pomnażania kapitału.** Ważnym motywem była też chęć osiągnięcia równowagi między pracą a życiem prywatnym.

Dość podobnie w obu grupach wygląda wpływ czynników społeczno-rodzinych. Chęć bycia potrzebnym i ucieczka przed samotnością wpłynęły na decyzję ok. połowy respondentów w obu grupach. Również dla połowy respondentów ważna była możliwość łączenia pracy i funkcji opiekuńczych, którą daje własny biznes. W przypadku emerytów było to nawet więcej, bo 54 proc.

Wykres 7. Powody zakładania firmy przez osoby w wieku 50+ (w proc. wskazań „tak” lub „nie” dla każdego czynnika, N=400)

Topmotywy

Wiek przedemerytalny:

- Chęć wykorzystania doświadczenia zawodowego i wiedzy
- Potrzeba niezależności
- Chęć utrzymania aktywności po utracie pracy
- Chęć realizowania marzeń o własnym biznesie
- Możliwość osiągnięcia większych zarobków niż praca na etacie
- Chęć kontynuowania pracy na emeryturze

Wiek emerytalny:

- Potrzeba niezależności
- Możliwość osiągnięcia większych zarobków niż praca na etacie
- Chęć zainwestowania oszczędności i pomnażania kapitału
- Chęć osiągnięcia równowagi między pracą a życiem prywatnym

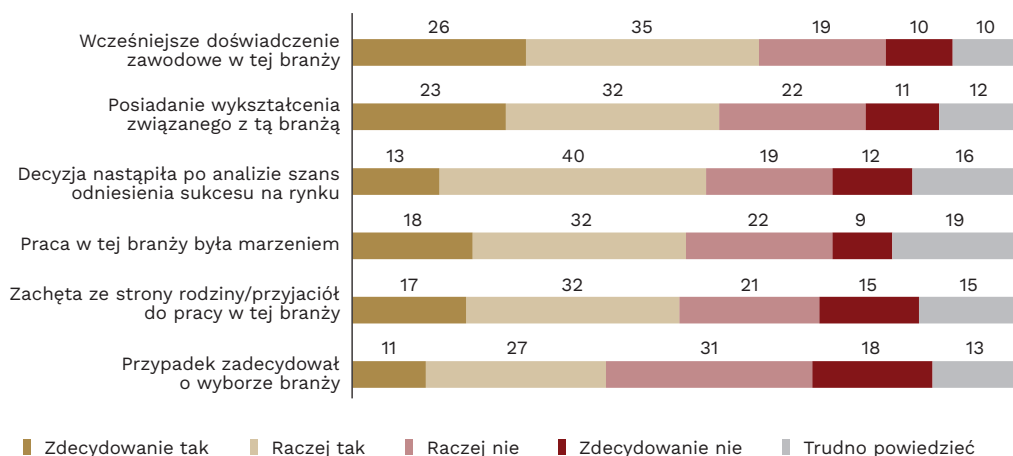
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Niezadowolenie z pracy na etacie było częściej wskazywanym powodem założenia działalności przez osoby w wieku przedemerytalnym (48 proc.) niż emerytalnym (41 proc.). Osoby w wieku przedemerytalnym częściej niż te na emeryturze zakładały firmę, aby współpracować z inną firmą na zasadach B2B (40 proc. vs. 32 proc.). Częściej też motywem rozpoczęcia działalności było dla nich pojawienie się okazji biznesowej, np. przejęcie firmy, udział we franczyzie (43 proc. vs. 37 proc.). **Osoby w wieku emerytalnym częściej wskazywały natomiast innowacyjny pomysł na biznes jako powód rozpoczęcia działalności (48 proc. vs. 41 proc. w wieku przedemerytalnym).**

Jakie branże wybierają przedsiębiorcy 50+ i dlaczego?

Wybór branży, w której zaczynają prowadzić swój biznes osoby 50+, zależy przede wszystkim od wcześniejszych doświadczeń zawodowych (61 proc. wskazań) i wykształcenia (55 proc.) – wykres 8. Założenie firmy po pięćdziesiątce to również realizacja wcześniejszych marzeń. Połowa badanych przyznaje, że praca w wybranej branży była ich marzeniem. Często na decyzje o wyborze branży ma wpływ zachęta ze strony rodziny lub przyjaciół (49 proc.). Warto jednak podkreślić, że przedsiębiorcy dokonując wyboru branży kierują się analizą szans odniesienia sukcesu na rynku (53 proc.), a zdecydowanie rzadziej przypadkiem (38 proc.).

Wykres 8. Czynniki decydujące o wyborze branży wśród przedsiębiorców 50+ zakładających działalność gospodarczą (w proc.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Doświadczenie zawodowe w branży bardzo często było brane pod uwagę przy zakładaniu firm handlowych (73 proc.), działających w usługach administracyjnych i działalności wspierającej (73 proc.) oraz w edukacji (70 proc.) – infografika 4. Przy zakładaniu firmy dotychczasowe doświadczenie zawodowe w danej branży miało znaczenie dla 69 proc. firm budowlanych oraz 68 proc. działalności zajmujących się zakwaterowaniem lub gastronomią. Prowadzący działalność związaną z przetwórstwem przemysłowym (48 proc.), rzadziej niż przedstawiciele pozostałych branż, kierowali się wcześniejszym doświadczeniem zawodowym.

Infografika 4. Czynniki decydujące o wyborze poszczególnych branż przez przedsiębiorców 50+ (w proc.)

Branża	Wcześniejsze doświadczenie zawodowe w tej branży	Posiadanie wykształcenia związanego z tą branżą	Decyzja nastąpiła po analizie szans odniesienia sukcesu na rynku	Praca w tej branży była marzeniem	Zachęta ze strony rodziny lub przyjaciół do pracy w tej branży	Przypadek zadecydował o wyborze branży
Rolnictwo	60	52	60	40	52	52
Przetwórstwo przemysłowe	48	43	43	61	57	43
Budownictwo	69	60	69	60	52	42
Handel	73	61	61	55	61	39
Transport i gospodarka magazynowa	50	38	44	38	56	56
Zakwaterowanie i gastronomia	68	74	79	74	37	26
Informacja i komunikacja	54	62	62	62	54	15
Finanse i ubezpieczenia	61	48	35	29	39	35
Obsługa rynku nieruchomości	60	40	40	50	70	50
Działalność profesjonalna, naukowa i techn.	57	67	71	52	33	24
Administrowanie i działalność wspierająca	73	91	64	64	73	55
Edukacja	70	61	57	61	52	26
Opieka zdrowotna	62	54	46	38	31	46
Kultura, rozrywka i rekreacja	64	64	55	36	55	45
Pozostała działalność usługowa	54	47	39	45	42	33

Uwaga: kolorem złotym zaznaczyliśmy motyw, które wskazała ponad połowa przedstawicieli branży.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Posiadane wykształcenie związane z branżą było istotnym czynnikiem przy zakładaniu firmy dla 91 proc. zajmujących się usługami administrowania i działalnością wspierającą. Blisko $\frac{3}{4}$ przedsiębiorców zajmujących się zakwaterowaniem lub gastronomią kierowało się przy wyborze branży posiadanym wykształceniem. Związek wykształcenia z branżą uwzględniali często przedsiębiorcy prowadzący działalność profesjonalną, naukową i techniczną (67 proc.), związaną z kulturą, rozrywką i rekreacją (64 proc.) oraz informacją i komunikacją (62 proc.). Posiadanym wykształceniem rzadziej kierowali się właściciele firm zajmujących się transportem i gospodarką magazynową (38 proc.), obsługą rynku nieruchomości (40 proc.) oraz przetwórstwem przemysłowym (43 proc.).

Wcześniejszą analizą rynku kierowali się najczęściej przedsiębiorcy zajmujący się zakwaterowaniem i gastronomią (79 proc.), działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (71 proc.) oraz budownictwem (69 proc.) (infografika 4). Analizę szans odniesienia sukcesu na rynku przeprowadziła ponad połowa przedsiębiorców zajmujących się działalnością związaną z kulturą, rozrywką i rekreacją (55 proc.), edukacją (57 proc.), rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem (60 proc.), handlem (61 proc.), informacją i komunikacją (62 proc.) oraz działalnością w zakresie usług administrowania i działalnością wspierającą (64 proc.). W najmniejszym stopniu analiza możliwości sukcesu na rynku wpłynęła na założenie firm działających w branży działalność finansowa i ubezpieczeniowa (35 proc.), pozostała działalność usługowa (39 proc.) oraz obsługa rynku nieruchomości (40 proc.).

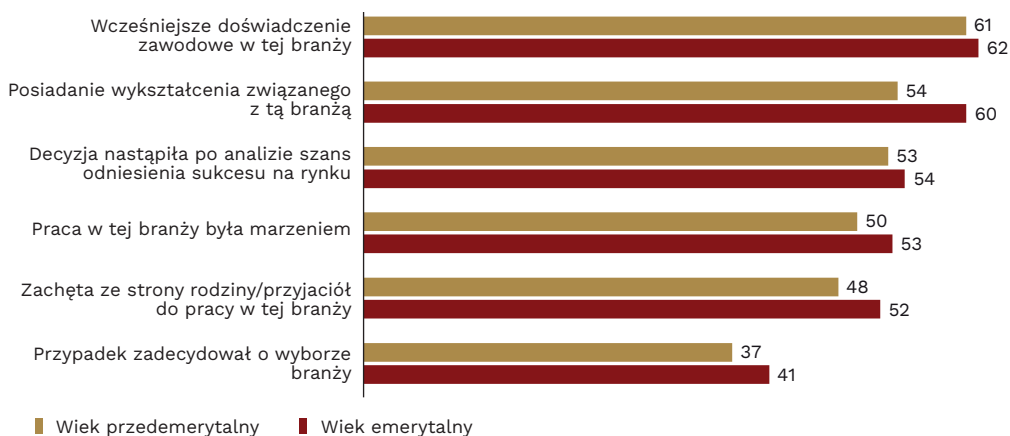
Niemal trzy czwarte (74 proc.) rozpoczynających działalność w branży związanej z zakwaterowaniem lub gastronomią kierowało się chęcią spełnienia swojego marzenia (infografika 4). Mniejszy, ale dość wysoki odsetek wskazań na spełnienie marzenia występuje przy wyborze działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej (64 proc.), informacji i komunikacji (62 proc.), a także edukacji i przetwórstwa przemysłowego (po 61 proc.). Najrzadziej chęcią spełnienia marzenia przy wyborze branży zakładanego przedsiębiorstwa kierowali się przedsiębiorcy związani z działalnością finansową i ubezpieczeniową (29 proc.), kulturą, rozrywką i rekreacją (36 proc.), a także opieką zdrowotną oraz transportem i gospodarką magazynową (po 38 proc.).

Zachęty ze strony rodziny oraz przyjaciół przedsiębiorcy 50+ uwzględniali wybierając działalność w zakresie usług administrowania (73 proc.) oraz obsługi rynku nieruchomości (70 proc.). Sugestie bliskich miały znaczenie dla ponad połowy zakładających firmę handlową (61 proc.), przedsiębiorstwo przetwórstwa przemysłowego (57 proc.), firmę transportową (56 proc.), działalność związaną z kulturą, rozrywką lub rekreacją (55 proc.), informacją i komunikacją (54 proc.), a także rolnictwem, budownictwem i edukacją (po 52 proc.). Najrzadziej zachęty słuchali rozpoczynający działalność w opiece zdrowotnej (31 proc.) oraz w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (33 proc.).

Przypadek nie był głównym czynnikiem przy wyborze żadnej z branż. Tylko w trzech barażach znajdziemy nieco ponad połowę firm wskazujących na przypadek, to działalność związana z transportem i gospodarką magazynową (56 proc.), administrowanie i działalność wspierająca (55 proc.) oraz rolnictwo (52 proc.). Najrzadziej o wyborze branży decydował przypadek wśród przedsiębiorców prowadzących działalność związaną z informacją i komunikacją (15 proc. wskazań), działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (24 proc.), a także edukacją oraz zakwaterowaniem i gastronomią (po 26 proc.).

Wykres 9. Znaczenie czynników przy wyborze branży w grupie przedsiębiorców 50+ ze względu na wiek założenia firmy (w proc.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Wcześniejsze doświadczenie zawodowe w branży ma największe znaczenie przy wyborze rodzaju działalności bez względu na to, czy przedsiębiorca zakłada firmę w wieku przedemerytalnym czy w emerytalnym (ok. 60 proc. wskazań) – wykres 9. Większe różnice dotyczą posiadanego wykształcenia jako czynnika decydującego o wyborze branży. Przedsiębiorcy w wieku emerytalnym wskazują częściej na ten czynnik (60 proc.), niż przedsiębiorcy przed emeryturą (53 proc.). Oznacza to chęć kontynuacji pracy w wyuczonym zawodzie na emeryturze, a często założenie firmy daje właśnie taką możliwość. Z drugiej strony przedsiębiorcy w wieku emerytalnym częściej niż przedsiębiorcy przed emeryturą wskazują na przypadek, który zdecydował o wyborze branży (41 proc. vs. 37 proc.), albo na zachętę ze strony rodziny lub przyjaciół do pracy w danej branży (52 proc. vs. 48 proc.). Wśród emerytów częściej też spotkamy realizację marzeń w wyborze branży (53 proc. vs 50 proc.).

Jakie problemy towarzyszą przedsiębiorcom 50+ przy zakładaniu działalności?

Przedsiębiorcy, którzy założyli działalność po 50. roku życia ocenili się dziewięciu barier utrudniających założenie działalności gospodarczej (infografika 5). Bariery dotyczyły kwestii finansowych, podaźowych, popytowych oraz ogólnogospodarczych.

Infografika 5. Bariery utrudniające zakładanie działalności gospodarczej w ocenie przedsiębiorców 50+

Bariery finansowe	Średnia ocena
• Brak środków na promocję firmy • Trudności w pozyskaniu kapitału zewnętrznego • Wysokie koszty zatrudnienia pracowników • Trudności w sfinansowaniu biznesu	3,38 3,35 3,31 3,13
Bariera popytowa	
• Trudności w pozyskaniu klientów	3,20
Bariery ogólnogospodarcze	
• Trudności w pozyskaniu klientów • Trudności w pozyskaniu klientów	3,15 3,05
Bariery podaźowe	
• Trudności w pozyskiwaniu partnerów biznesowych • Problemy ze znalezieniem odpowiedniego lokalu na działalność firmy	3,12 2,82

Uwaga: bariery oznaczone pogrubioną czcionką zostały ocenione jako najbardziej uciążliwe

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Średnia ocena uciążliwości poszczególnych barier przy zakładaniu firmy, w opinii osób, które po pięćdziesiątce założyły własną działalność gospodarczą, zawiera się w przedziale 2,82-3,38, w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo słabe utrudnienia, a 5 bardzo silne przeszkody w założeniu działalności gospodarczej. **Tylko jedna bariera uzyskała ocenę niższą niż 3, a w przypadku trzech barier mediana ocen wynosiła 4, co oznacza, że połowa przedsiębiorców oceniła te bariery na ocenę nie mniejszą niż 4, czyli jako silnie utrudniające rozpoczęcie działalności.**

Najbardziej dokuczliwe, przy otwieraniu własnego biznesu, okazały się bariery finansowe; co najmniej połowa przedsiębiorców 50+ wskazuje na trudności w pozyskaniu kapitału zewnętrznego, brak środków na promocję firmy oraz wysokie koszty zatrudnienia pracowników (wykres 10). Ponad 40 proc. wskazało również na zawite procedury administracyjne związane z założeniem działalności gospodarczej (43 proc.) oraz barierę popytową wynikającą z trudności w pozyskaniu klientów (44 proc.). Tylko co trzeci przedsiębiorca wskazywał, że barierą utrudniającą rozpoczęcie biznesu jest znalezienie odpowiedniego lokalu na prowadzenie działalności gospodarczej.

Aż 8 barier, z którymi spotykały się osoby 50+ przy zakładaniu firmy, uzyskało więcej ocen wskazujących, że stanowią one dla przedsiębiorstwa silne utrudnienia niż opinii świadczących, że są to bariery niesprawiające większego problemu. **Jedynie w przypadku szukania odpowiedniego lokalu na działalność gospodarczą przeważały opinie, że nie stanowiło to istotnych trudności w założeniu firmy (40 proc.),** choć 32 proc. uznało, że jednak był to duży problem.

Wykres 10. Silne i słabe utrudnienia przy zakładaniu własnej działalności gospodarczej w ocenie osób, które po pięćdziesiątce założyły firmę (w proc.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Aż dwukrotnie więcej osób 50+ oceniło trudności finansowe jako silne niż jako słabe utrudnienia przy zakładaniu własnej działalności gospodarczej. Dotyczy to zwłaszcza możliwości pozyskania kapitału zewnętrznego (50 proc. wskazań na silne utrudnienie wobec 26 proc. na słabe) oraz braku środków na promocję firmy (50 proc. vs. 25 proc.). Duża przewaga ocen wskazujących na utrudnienia przy zakładaniu działalności odnosiła się również do wysokich kosztów zatrudnienia pracowników oraz trudności w pozyskaniu klientów.

Zakładający firmę w wieku emerytalnym rzadziej narzekali na uciążliwość poszczególnych barier w porównaniu z osobami, które założyły własną działalność gospodarczą w wieku przedemerytalnym (wykres 11). Wyjątkiem była tylko nieznacznie bardziej krytyczna opinia osób w wieku emerytalnym o niewystarczających rządowych programach wsparcia przy zakładaniu działalności gospodarczej.

Wykres 11. Silne lub słabe utrudnienia w uruchamianiu firmy w ocenie osób, które założyły własną działalność gospodarczą w wieku przedemerytalnym i w wieku emerytalnym (w proc.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Firmy założone przez osoby w wieku przedemerytalnym zdecydowanie bardziej krytycznie podchodzą do barier finansowych. Największe różnice w ocenie barier, stanowiących silne utrudnienia przy zakładaniu firmy, dotyczyły wysokich kosztów zatrudnienia pracowników (o 16 pkt. proc. więcej ocen krytycznych podanych przez osoby w wieku przedemerytalnym), trudności w pozyskaniu klientów (11 pkt. proc.), trudności w pozyskaniu partnerów biznesowych (18 pkt. proc.) oraz problemów z pozyskaniem kapitału zewnętrznego (8 pkt. proc.). Bariery finansowe, choć dotyczą również osób, które w wieku emerytalnym zakładają własny biznes, nie są postrzegane jako silnie uciążliwe, gdyż osoby te często korzystają z własnych oszczędności, zgromadzonych w trakcie dotychczasowej pracy na etacie. W tym przypadku najczęściej zakładana działalność zwykle nie wymaga do funkcjonowania specjalnego lokalu i nie jest też związana z zatrudnianiem pracowników, co najczęściej rodzi zapotrzebowanie na mniejszy kapitał początkowy firmy.

Jakie opinie mają przedsiębiorcy 50+ na temat pracy na własny rachunek?

Przedsiębiorcy 50+ pozytywnie odnoszą się do pracy na własny rachunek, aż 70 proc. jest bardzo zadowolonych z założenia własnej firmy (wykres 12). Tyle samo wskazuje, że praca we własnej firmie daje większe możliwości rozwoju i aż 76 proc. uważa, że daje większą satysfakcję, niż praca na etacie. Ponadto zdaniem 71 proc. praca we własnej firmie sprzyja większej aktywności zawodowej niż praca na etacie. Zdaniem 69 proc. badanych własny biznes powoduje, że nie zmniejsza się wraz z wiekiem zaangażowanie w pracę, a według 73 proc. mając własny biznes można długo pracować, również po osiągnięciu wieku emerytalnego. Około 20 proc. badanych przedsiębiorców nie zgadza się z poszczególnymi stwierdzeniami, można zatem przypuszczać, że w ich przypadku prowadzenie firmy po pięćdziesiątce nie daje odpowiedniej satysfakcji. Około 10 proc. przedsiębiorców nie umie zająć stanowiska i zgodzić się lub nie zgodzić ze stwierdzeniami dotyczącymi oceny pracy na własny rachunek.

Wykres 12. Ocena stwierdzeń dotyczących pracy na własny rachunek wśród przedsiębiorców 50+ (N=1000)

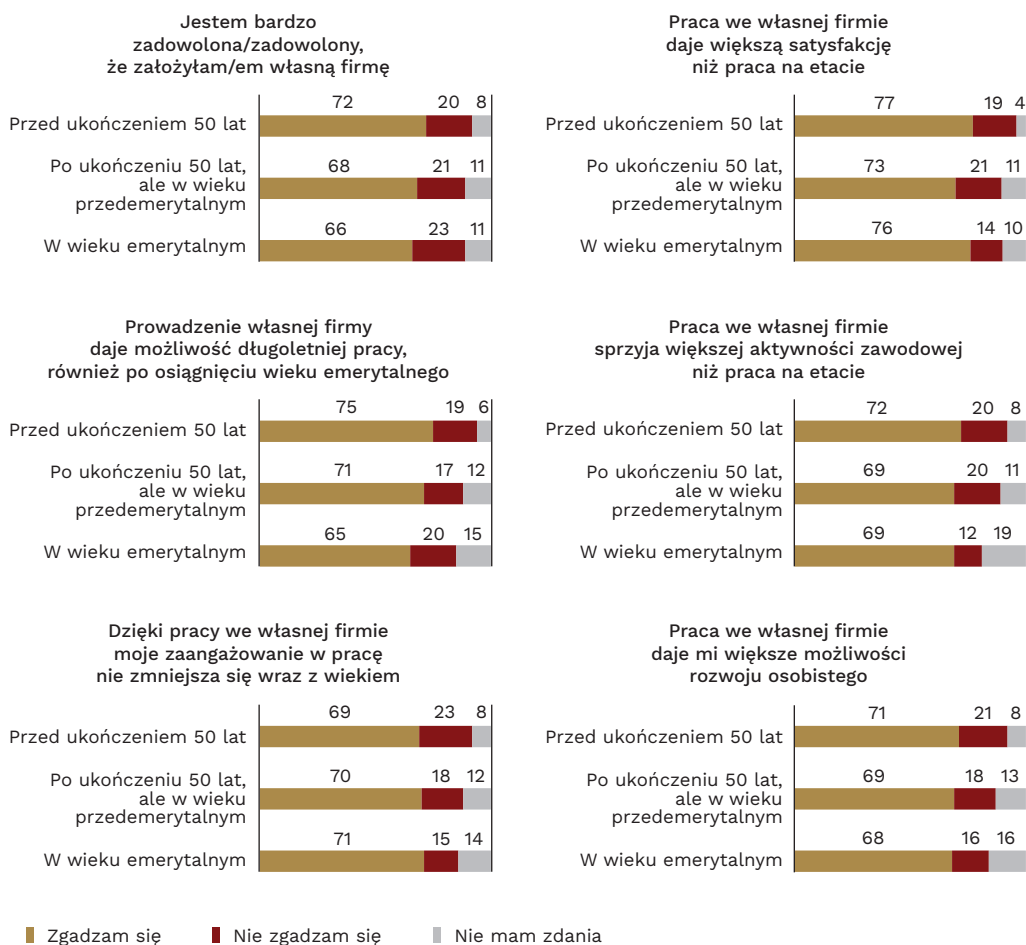
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Pewne różnice w ocenie pracy na własny rachunek możemy zauważyć dokonując analizy odpowiedzi według wieku przedsiębiorcy podczas zakładania firmy. Porównaliśmy odpowiedzi w trzech grupach: (1) przedsiębiorcy, którzy założyli firmę przed 50. rokiem życia, (2) przedsiębiorcy, którzy założyli firmę po 50. roku życia, ale w wieku przedemerytalnym, (3) przedsiębiorcy, którzy założyli firmę w wieku emerytalnym (wykres 13).

Własna firma daje więcej satysfakcji, jeśli przedsiębiorca założył ją przed 50. rokiem życia. Odsetek osób zadowolonych z założenia swojej firmy wynosi 72 proc. w przypadku osób, które założyły biznes przed skończeniem 50 lat i 66-68 proc. w przypadku założenia firmy po pięćdziesiątce. W grupie osób, które założyły firmę w wieku emerytalnym, tylko 23 proc. nie jest z tego powodu zadowolonych, a 11 proc. nie ma zdania.

Zgodność respondentów występuje w pozytywnej ocenie stwierdzenia, że praca we własnej firmie daje większą satysfakcję niż praca na etacie. W każdej grupie ok. ¾ badanych zgadza się z taką opinią. Niepewność co do oceny, czy lepsza własna firma czy praca na etacie, występuje wśród przedsiębiorców, którzy założyli firmę po 50. roku życia.

Wykres 13. Ocena stwierdzeń dotyczących pracy na własny rachunek wśród przedsiębiorców 50+ według wieku założenia firmy (w proc.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Co dziesiąty badany z tej grupy nie potrafi zająć stanowiska, co zapewne wynika z krótkiego doświadczenia w pracy na własny rachunek. Ponad połowa badanych firm (63 proc.) założonych przez osobę po 50. roku życia, działa na rynku krócej niż 3 lata.

Przedsiębiorcy 50+, którzy założyli firmę przed 50. rokiem życia częściej uważają (75 proc. wskazań), że prowadzenie własnej firmy daje możliwość długoletniej pracy, również po osiągnięciu wieku emerytalnego. Co ciekawe, przedsiębiorcy, którzy osiągnęli wiek emerytalny zdecydowanie rzadziej (65 proc. wskazań) zgadzają się takim stwierdzeniem. **Co piąty przedsiębiorca w wieku emerytalnym nie zgadza się, że prowadzenie własnej firmy zapewnia długoletnią pracę na emeryturze.**

Praca we własnej firmie sprzyja większej aktywności zawodowej niż praca na etacie zdaniem większości respondentów we wszystkich wyróżnionych grupach. Natomiast wśród przedsiębiorców, którzy założyli firmę przed 50. rokiem życia oraz w grupie, która założyła firmę po pięćdziesiątce, ale przed emeryturą, co piąta osoba nie zgadza się z takim stwierdzeniem. Wśród przedsiębiorców w wieku emerytalnym mamy natomiast 19 proc. niezdecydowanych co do tej kwestii.

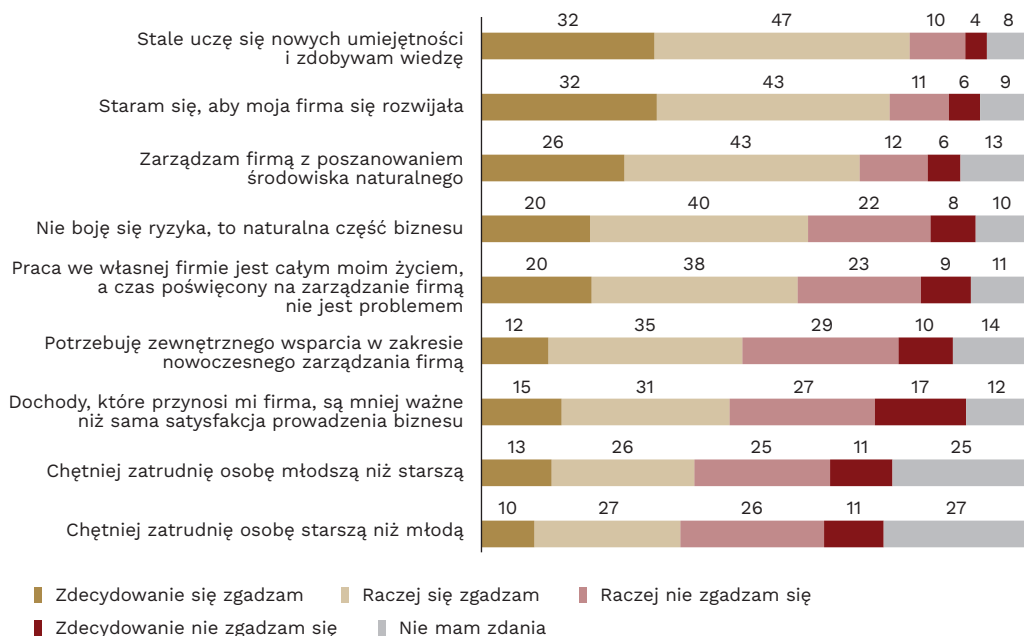
Zaangażowanie w pracę nie zmniejsza się wraz z wiekiem, to stwierdzenie, z którym większość przedsiębiorców 50+ się zgadza, bez względu na wiek założenia firmy. Ale blisko co czwarty przedsiębiorca (23 proc.), który założył działalność gospodarczą przed pięćdziesiątką, nie podziela tego stwierdzenia. To osoby, które mają już dość długi staż w prowadzeniu firmy, zaczynają w młodszym wieku, teraz są po pięćdziesiątce i uważają, że zaangażowanie w pracę zmienia się wraz z wiekiem.

Również zdaniem większości badanych praca we własnej firmie sprzyja rozwojowi osobistemu przedsiębiorcy. Wśród respondentów, którzy założyli firmę w wieku emerytalnym znajdziemy jednak 32 proc. osób, które nie zgadzają się z tym stwierdzeniem lub nie mają zdania na ten temat.

Jak zarządzają firmami przedsiębiorcy 50+?

Z deklaracji wynika, że przedsiębiorcy 50+ przywiązują dużą wagę do zarządzania firmą, dbając zarówno o rozwój firmy, jak i własny. Blisko 80 proc. z nich stale uczy się nowych umiejętności i zdobywa wiedzę, a $\frac{3}{4}$ badanych stara się, aby ich firma stale się rozwijała (wykres 14). Nieobce przedsiębiorcom 50+ jest zarządzanie z dbałością o środowisko. Większość (59 proc.) deklaruje, że nie boi się ryzyka, które jest naturalną częścią biznesu, chociaż z analizy ocen cech przedsiębiorczości wynika, że zdolność do podejmowania skalkulowanego ryzyka jest cechą najniżej ocenianą przez przedsiębiorców 50+. Wśród 30 proc. badanych podejście do ryzyka jest bardziej ostrożne i ta grupa ma obawy przy podejmowaniu ryzykownych decyzji.

Wykres 14. Ocena stwierdzeń dotyczących sposobów zarządzania firmą wśród przedsiębiorców 50+ (w proc., N=1000)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Więcej niż połowa badanych (58 proc.) przyznaje, że praca we własnej firmie jest całym ich życiem, a czas poświęcony na zarządzanie firmą nie stanowi dla nich problemu, przeciwnego zdania jest blisko co trzeci przedsiębiorca 50+. Oznacza to, że osoby starsze, które prowadzą firmę, nie poświęcają czasu tylko na pracę. To dobry moment w życiu, kiedy często ma się już doroste dzieci, na realizację swoich zainteresowań i pasji.

Przedsiębiorcy 50+ dość dobrze radzą sobie z nowoczesnym zarządzaniem firmą. Co prawda 47 proc. potrzebuje wsparcia zewnętrznego w tym zakresie, ale blisko 40 proc. nie widzi takiej potrzeby.

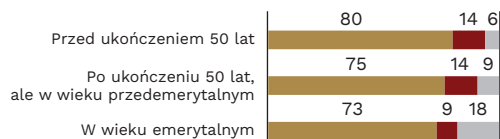
Nie ma jednoznaczności w ocenie stwierdzenia, że dochody, które przynosi firma, są mniej ważne niż sama satysfakcja z prowadzenia biznesu. Prawie tyle samo badanych przedsiębiorców (po ok. 45 proc.) zgadza się i nie zgadza z tym stwierdzeniem. Można zatem uznać, że mamy dwie grupy przedsiębiorców 50+, jedni to działający głównie dla korzyści finansowych, a drudzy – głównie dla własnej satysfakcji.

Nie widzimy zdecydowanych preferencji w zakresie wieku pracowników, których chcą zatrudniać przedsiębiorcy 50+. Co czwarty badany nie ma zdania na temat tego, czy chętniej zatrudniłby osobę starszą czy młodszą. Na większą chęć zatrudniania młodszych pracowników wskazuje 39 proc., zaś skłonność do zatrudniania starszych pracowników widzimy u 37 proc. badanych.

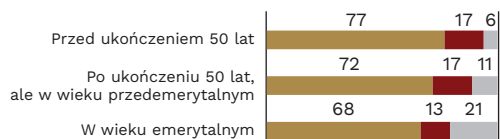

Wykres 15. Ocena stwierdzeń dotyczących sposobów zarządzania firmą wśród przedsiębiorców 50+ według wieku założenia firmy (w proc.)

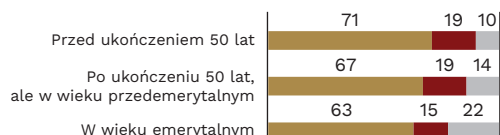
Stale uczę się nowych umiejętności i zdobywam wiedzę

Staram się, aby moja firma się rozwijała

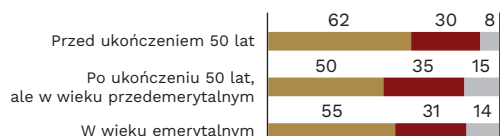
Zarządzam firmą z poszanowaniem środowiska naturalnego

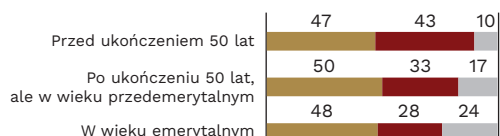
Nie boję się ryzyka, to naturalna część biznesu

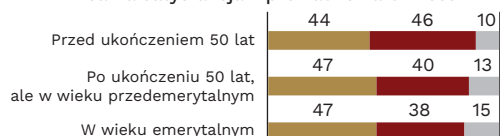
Praca we własnej firmie jest całym moim życiem, a czas poświęcony na zarządzanie firmą nie stanowi problemu

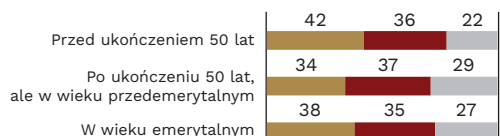
Potrzebuję zewnętrznego wsparcia w zakresie nowoczesnego zarządzania firmą

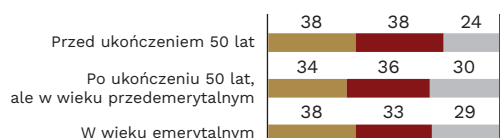
Dochody, które przynosi mi firma, są mniej ważne niż sama satysfakcja z prowadzenia biznesu

Chętniej zatrudnię osobę młodszą niż starszą

Chętniej zatrudnię osobę starszą niż młodszą

■ Zgadzam się   ■ Nie zgadzam się   ■ Nie mam zdania

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Wiek przedsiębiorców podczas zakładania własnej działalności gospodarczej, w niewielkim stopniu różnicuje ich opinie dotyczące sposobów zarządzania firmą (wykres 15). Osoby, które założyły własny biznes przed ukończeniem 50. roku życia przywiązują nieco większą wagę do podejmowania działań mogących zapewnić rozwój firmy w przyszłości. Aż 80 proc. z nich stale uczy się nowych umiejętności, podczas gdy taką opinię wyraża 75 proc. tych, którzy założyli własny biznes po ukończeniu 50. roku życia, ale w wieku przedemerytalnym i 73 proc. – w wieku emerytalnym.

Większa troska o rozwój firmy wśród osób zakładających własny biznes przed ukończeniem 50. roku życia wynika z roli, jaką w ich życiu odgrywa praca w firmie. Ponad 60 proc. akceptuje stwierdzenie, że praca we własnej firmie jest całym ich życiem, a czas poświęcony na zarządzanie firmą nie stanowi problemu. Z taką opinią zgadza się 55 proc. zakładających w biznes w wieku emerytalnym. Nie poświęcają oni czasu tylko na pracę, ale również na realizację swoich zainteresowań i pasji.

Jakie problemy towarzyszą osobom 50+ przy prowadzeniu działalności?

Osoby 50+ prowadzące działalność gospodarczą napotykają na swojej drodze różne trudności. Doskwierające im **bariery możemy podzielić na cztery grupy:** związane z zarządzaniem firmą, rodzinno-społeczne, finansowe oraz zewnętrzne (infografika 6).

Infografika 6. Grupy barier utrudniających prowadzenie działalności osobom 50+ i ich średnia ocena w skali 1-5

Bariera	Średnia ocena
Bariera finansowa	
• Rosnące koszty działalności firmy	3,93
• Brak wystarczających własnych środków finansowych na rozwój firmy	3,48
• Problemy z dostępem do finansowania zewnętrznego (np. kredytów)	3,40
• Zbyt skomplikowane zarządzanie finansami	3,21
Bariera zewnętrzna	
• Silna konkurencja w branży	3,70
• Niepewność związana ze zmianami w przepisach prawa	3,58
• Słaby popyt na produkty/usługi firmy	3,18
• Cyberzagrożenia	3,16
• Zbyt szybkie zmiany technologii przydatnej w działalności firmy	3,14
Bariera związana z zarządzaniem firmą	
• Trudności we współpracy z osobami z młodszego pokolenia	2,95
• Dostosowanie do zmieniających się oczekiwań klientów	3,19
• Trudności w pozyskaniu pracowników	3,15
• Trudności w zarządzaniu ludźmi	3,01
Bariera rodzinno-społeczna	
• Dylematy związane ze stanem zdrowia ograniczającym możliwości kontynuowania intensywnej działalności biznesowej	3,04
• Dylematy związane z dziedziczeniem firmy (brak następcy)	2,89

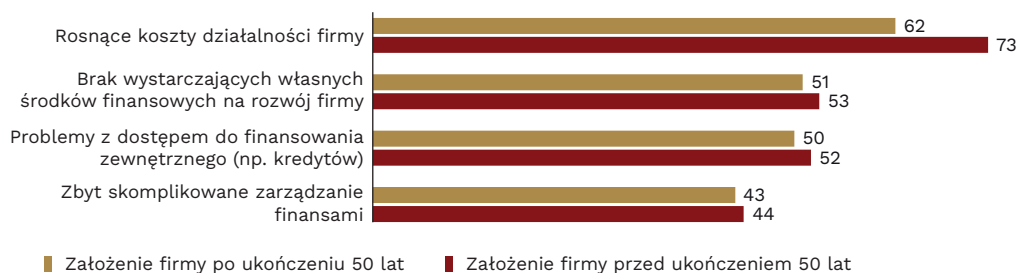
Uwaga: bariery oznaczone pogrubioną czcionką zostały ocenione jako najbardziej uciążliwe.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Bariery finansowe

Bariery finansowe najbardziej utrudniają prowadzenie działalności przedsiębiorcom (wykres 16). Osobom, które założyły firmę po pięćdziesiątce zdecydowanie dawały się we znaki przede wszystkim rosnące koszty działalności (62 proc.). Wielu badanych narzekało też na brak wystarczających własnych środków finansowych na rozwój firmy (51 proc.) i problemy z dostępem do finansowania zewnętrznego (50 proc.). Nieco mniej osób zwróciło za to uwagę na zbyt skomplikowane zarządzanie finansami (43 proc.).

Wykres 16. Bariery finansowe silnie i bardzo silnie utrudniające działalność (w proc.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

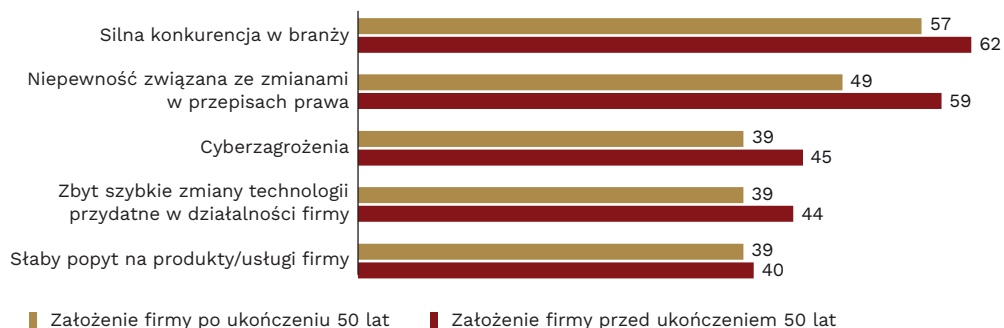
Osoby, które założyły własną działalność po ukończeniu 50. roku życia rzadziej, niż przedsiębiorcy, którzy założyli działalność przed 50. rokiem życia, wskazują na uciążliwość barier finansowych. Największa różnica dotyczy problemów z rosnącymi kosztami działalności, na które wskazuje o 11 pkt. proc. więcej osób, które rozpoczęły działalność przed ukończeniem 50 lat. W przypadku innych barier różnice są niewielkie i sięgają kilku punktów procentowych. Możliwe, że osoby, które założyły działalność wcześniej i prowadzą ją dłużej, bardziej odczuwają zmianę wysokości kosztów niż te, które własną działalność mają dopiero od niedawna.

Bariery zewnętrzne

Wśród czynników zewnętrznych utrudniających prowadzenie działalności na pierwszym miejscu jest silna konkurencja w branży (wykres 17). Wskazało ją nieco ponad 6 na 10 przedsiębiorców 50+. Wielu respondentów, którzy założyli działalność po 50. roku życia, wskazało również na niepewność związaną ze zmianami w przepisach prawa (49 proc.). Jeszcze więcej niezadowolonych ze zmieniających się przepisów prawnych znajdziemy w grupie firm, których właściciel jest po pięćdziesiątce, ale założył firmę przed jej ukończeniem (59 proc.). Zbyt szybkie zmiany technologii przydatnej w działalności firmy i cyberzagrożenia są barierą dla prawie 40 proc. przedsiębiorców, którzy założyli firmę po pięćdziesiątce i dla około 45 proc. firm założonych przez

osoby przed 50. rokiem życia. Nieco mniej uciążliwy, dla jednej i dla drugiej grupy przedsiębiorców, był natomiast słaby popyt na produkty lub usługi firmy (39 proc. i 40 proc.).

Wykres 17. Bariery zewnętrzne silnie i bardzo silnie utrudniające działalność (w proc.)

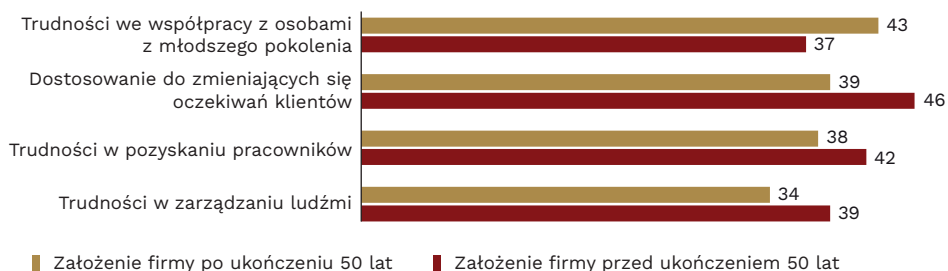

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Bariery związane z zarządzaniem firmą

Wśród barier związanych z zarządzaniem, osobom które założyły firmę po ukończeniu 50. roku życia najbardziej dawały się we znaki trudności we współpracy z przedstawicielami młodszego pokolenia (43 proc.) – wykres 18. Wielu przedsiębiorcom problemy sprawiało też dostosowanie się do zmieniających się oczekiwań klientów (39 proc.) oraz pozyskanie pracowników (38 proc.). Najmniejszym wyzwaniem były natomiast trudności w zarządzaniu ludźmi (34 proc.).

Wykres 18. Bariery związane z zarządzaniem firmą silnie i bardzo silnie utrudniające działalność (w proc.)

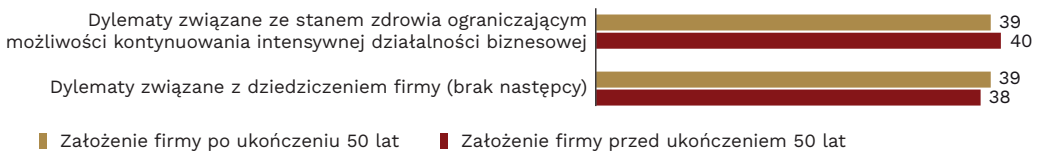
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

W porównaniu z osobami, które założyły własną firmę przed ukończeniem 50. roku życia, **grupa przedsiębiorców, którzy zaczęli prowadzić działalność dopiero po pięćdziesiątce, rzadziej narzekała na większość barier**. Jedynym wyjątkiem była współpraca z osobami z młodszego pokolenia, częściej sprawa jąca problem osobom, które rozpoczęły działalność po 50. roku życia. W naszym badaniu większość firm założonych przez osoby po pięćdziesiątce to stosunkowo młode podmioty – aż 63 proc. to jednostki liczące maksymalnie 3 lata. Możliwe, że w związku ze stosunkowo krótkim okresem działalności przedsiębiorcy uniknęli na razie niektórych problemów. Jednocześnie dla prawie połowy osób obecna działalność nie jest pierwszą, więc mogą korzystać z doświadczeń zebranych w trakcie prowadzenia poprzedniej działalności.

Barriere rodzinno-społeczne

Stan zdrowia był barierą ograniczającą możliwość kontynuowania intensywnej działalności biznesowej dla prawie 40 proc. osób, które założyły działalność po 50 roku życia (wykres 19). Tyle samo deklarowało, że doskwierają im dylematy związane z dziedziczeniem firmy (brak następcy).

Wykres 19. Bariere rodzinno-społeczne silnie i bardzo silnie utrudniające działalność (w proc.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

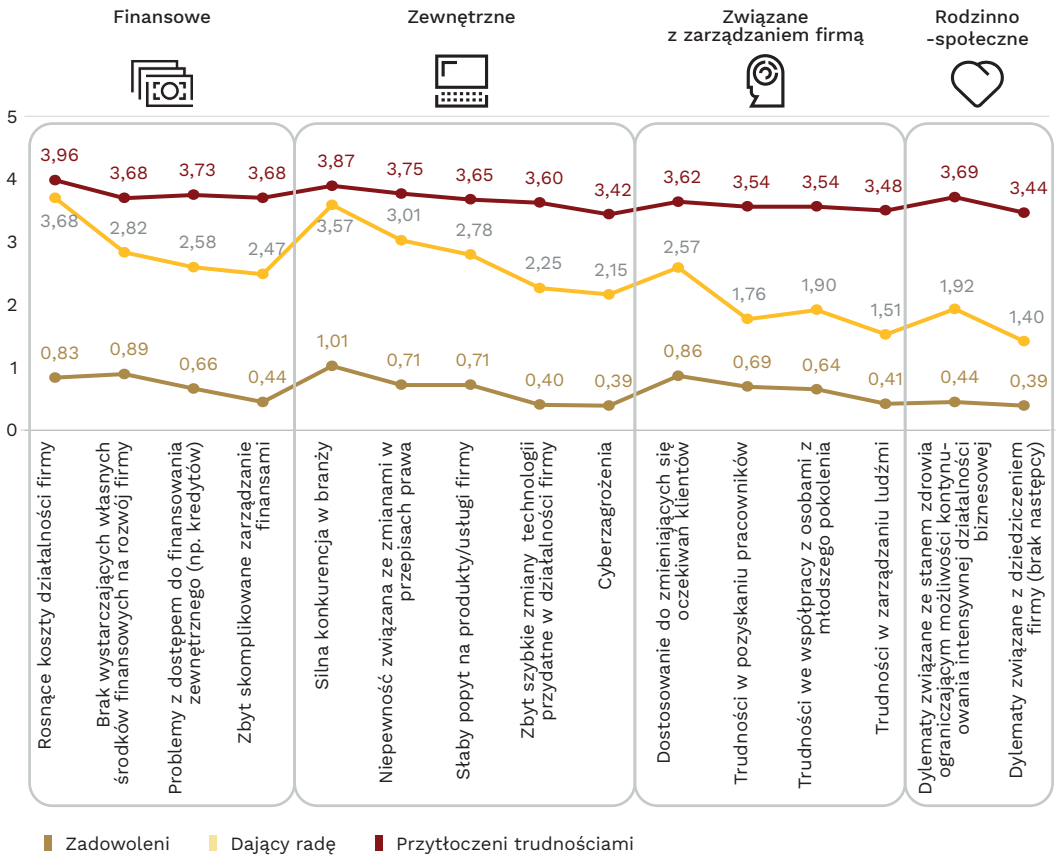
W przypadku barier rodzinno-społecznych różnice w deklaracjach osób zakładających działalność przed i po 50. roku życia były minimalne. Są to bariere bardzo mocno związane z wiekiem badanych, więc brak różnic nie zaskakuje.

Czy dla wszystkich osób, które założyły działalność po 50. roku życia bariere były tak samo uciążliwe?

Przedsiębiorcy, którzy założyli firmy po ukończeniu 50. roku życia są zróżnicowani ze względu na subiektywną ocenę uciążliwości barier w prowadzeniu działalności gospodarczej. Aby wyodrębnić grupy przedsiębiorców podobnie oceniających bariere wykorzystaliśmy jedną z wielowymiarowych metod

statystycznych – analizę skupień. Metoda ta pozwala na podział badanych obiektów, w tym przypadku przedsiębiorców, na grupy podobne do siebie ze względu na kilka zmiennych jednocześnie.

Wykres 20. Średnie oceny siły wpływu barier na prowadzenie działalności gospodarczej w skupieniach przedsiębiorców (w skali 0-5)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Jako zmienne do analizy wzięliśmy pod uwagę 15 barier opisanych na początku rozdziału. Każdy przedsiębiorca oceniał uciążliwość danej bariery w prowadzeniu działalności gospodarczej w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało bardzo słabe utrudnienie, a 5 – bardzo silne. Przedsiębiorcy mogli też wskazać ocenę 0, gdy bariera nie występowała ze względu na specyfikę działalności firmy.

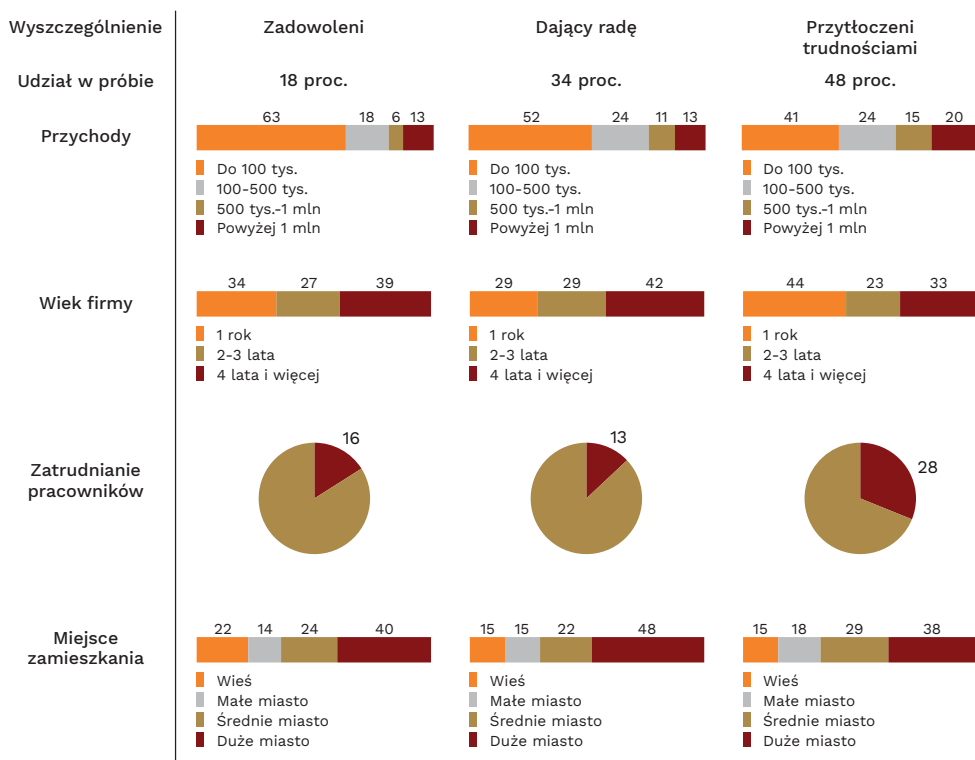
W wyniku analizy wyodrębniliśmy **trzy grupy przedsiębiorców – Zadowoleni, Dający radę i Przytłoczeni trudnościami** (wykres 20, infografika 7).

Zadowoleni to przedsiębiorcy, którzy w najmniejszym stopniu skarżą się na uciążliwość wszystkich barier utrudniających działalność gospodarczą. Średnie oceny uciążliwości barier w prawie wszystkich przypadkach były poniżej 1, co oznacza, że pewne bariery nie dotyczą wielu firm z tej grupy. Wśród badanych Zadowoleni stanowili najmniej liczną grupę (18 proc.). Prawie 40 proc. z nich było właścicielami firm działających 4 lata lub dłużej, osiągających przychody do 100 tys. PLN (63 proc.), dość rzadko zatrudniali pracowników (16 proc.), nieco częściej niż osoby z innych grup byli mieszkańcami wsi (22 proc.). Zadowoleni to grupa przedsiębiorców działających na stosunkowo niedużą skalę, przede wszystkim w usługach. Być może właśnie to powoduje, że napotykać mniej barier utrudniających prowadzenie działalności.

Dający radę to przedsiębiorcy mocniej odczuwający bariery finansowe i zewnętrzne, a w mniejszym stopniu te związane z zarządzaniem firmą oraz rodzinno-społeczne. Za najbardziej uciążliwą barierę uznali rosnące koszty działalności firmy (3,68), silną konkurencję w branży (3,57) oraz niepewność związaną ze zmianami w przepisach prawa (3,01). Dający radę stanowili nieco ponad 1/3 badanych przedsiębiorców. Częściej niż przedstawiciele innych grup prowadzili swoje firmy co najmniej 4 lata (42 proc.), ale najrzadziej ze wszystkich zatrudniali pracowników (13 proc.). Większość przedsiębiorców z tej grupy osiągała przychody do 100 tys. PLN (52 proc.), a prawie ¼ mieściła się w przedziale 100-500 tys. PLN, częściej niż inni mieszkali w dużych miastach (48 proc.). To grupa doświadczonych biznesmenów, prowadzących jednak raczej działalność na niewielką skalę. Dotychczasowe doświadczenie biznesowe pozwala im lepiej radzić sobie z napotkanymi barierami, ale dłuższy czas działalności powoduje, że nie udało im się uniknąć większości z nich. To w tej grupie może znajdować się znaczna część osób, która po przejściu na emeryturę kontynuuje dotychczasową działalność w formie B2B.

Przytłoczeni trudnościami to przedsiębiorcy najmocniej odczuwający uciążliwość wszystkich barier prowadzenia biznesu. Szczególnie mocno doskwierały im rosnące koszty prowadzenia działalności firmy (3,96) i silna konkurencja w branży (3,87). Przytłoczeni trudnościami stanowili prawie połowę (48 proc.) badanych przedsiębiorców. Częściej niż przedstawiciele innych grup były to osoby prowadzące firmę od niedawna (44 proc.). Zauważalny udział stanowiły firmy osiągające przychody powyżej 1 mln PLN (20 proc.), choć największa część miała przychody do 100 tys. PLN. Mniej firm niż w innych grupach działało w usługach (57 proc.), więcej było za to przedstawicieli branży transportowej, produkcyjnej i rolniczej. Przytłoczeniu trudnościami byli jednocześnie grupą, która najczęściej zatrudniała pracowników (28 proc.). Większy niż w innych grupach był udział osób mieszkających w małych i średnich miastach. Możliwe, że na ocenę barier przez Przytłoczonych trudnościami miało wpływ większe zróżnicowanie branżowe ich firm, większa skala działalności, w tym zatrudnianie pracowników oraz duży udział firm prowadzących biznes od niedawna.

Infografika 7. Charakterystyka grup przedsiębiorstw, które założyły firmę po 50. roku życia, ze względu na postrzeganie uciążliwości barier działalności gospodarczej (w proc.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

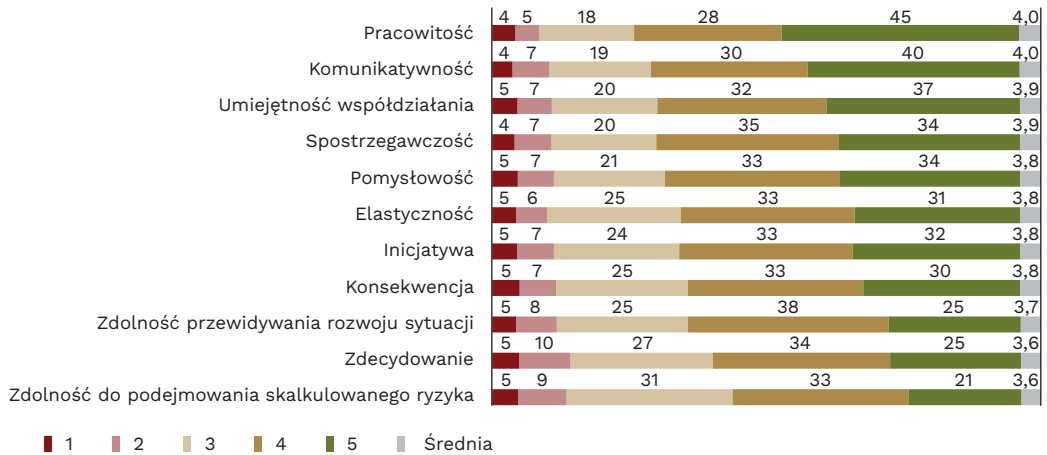
Jak przedsiębiorcy 50+ oceniają swój potencjał?

Przedsiębiorcy 50+ oceniają dość wysoko swoje cechy przedsiębiorczości.

W trakcie badania ocenili za pomocą skali 5-stopniowej jedenaście cech przedsiębiorczości (wykres 21). Najwyżej, na ocenę 4,0, ocenili pracowitość oraz komunikatywność. Kolejne dość wysoko notowane cechy (średnia 3,9) to umiejętność współdziałania oraz spostrzegawczość, a także pomysłowość, elastyczność, inicjatywa i konsekwencja (ocenione na 3,8). Niżej przedsiębiorcy 50+ ocenili swoje zdecydowanie i zdolność do podejmowania skalkulowanego ryzyka. Blisko połowa przedsiębiorców oceniła występowanie tych cech u siebie na ocenę nie wyższą niż 3.

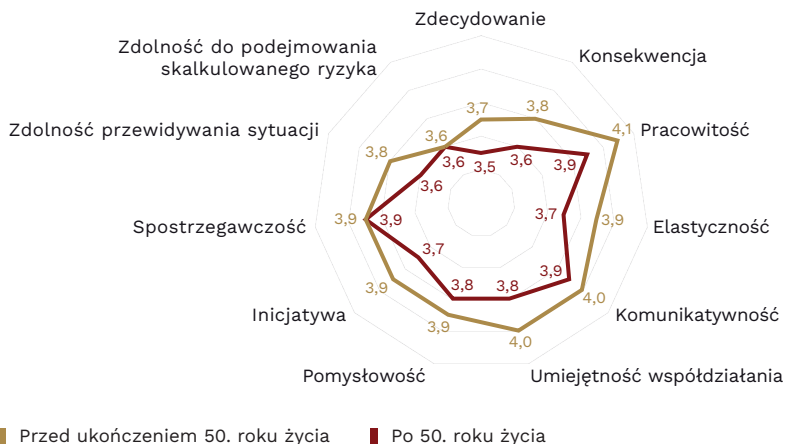
Wykres 21. Ocena cech przedsiębiorczości wśród przedsiębiorców 50+ (N=1000)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Jeśli porównamy przedsiębiorców w wieku 50+, to zauważymy różnice w ocenie cech przedsiębiorczości w dwóch grupach: pierwsza to ci, którzy założyli firmę po 50. roku życia, a druga – przed pięćdziesiątką (wykres 22). **Wyżej oceniają swoje cechy przedsiębiorcy, którzy założyli firmę przed 50. rokiem życia.** W szczególności widzimy różnice przy ocenie pracowitości, umiejętności współdziałania, konsekwencji oraz zdecydowania. Te cechy występują z większym nasileniem wśród przedsiębiorców, którzy założyli firmę przed pięćdziesiątką, czyli mają większe doświadczenie w prowadzeniu działalności.

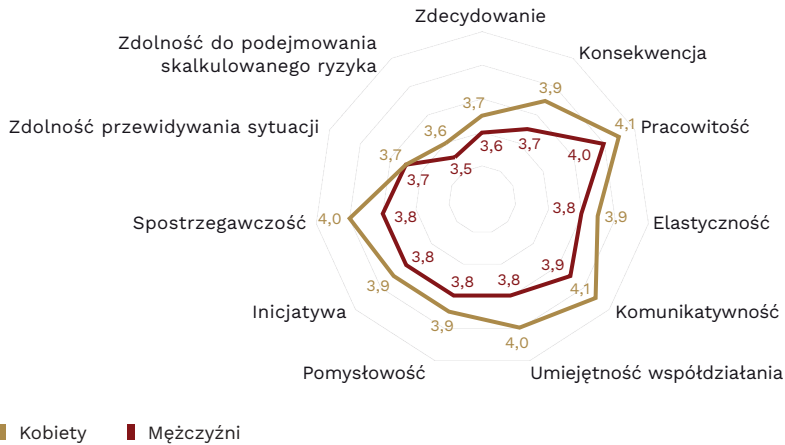
Wykres 22. Ocena cech przedsiębiorczości wśród przedsiębiorców 50+ ze względu na wiek osoby zakładającej firmę

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Kobiety oceniają swoją przedsiębiorczość lepiej niż mężczyźni. W szczególności wyższe oceny na korzyść kobiet obserwujemy w przypadku spostrzegawczości, konsekwencji, komunikatywności czy umiejętności współdziałania.

Wykres 23. Ocena cech przedsiębiorczości wśród przedsiębiorców 50+ ze względu na płeć osoby zakładającej firmę

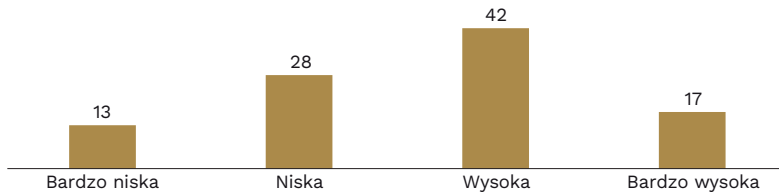
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Dla badanych przedsiębiorców wyznaczyliśmy średnią ocenę z jedenastu cech przedsiębiorczości. W ten sposób otrzymaliśmy **syntetyczną miarę samooceny przedsiębiorczości**. Na podstawie średniej arytmetycznej i odchylenia standardowego oraz wartości minimalnej i maksymalnej zmiennej syntetycznej zbudowaliśmy **cztery klasy samooceny przedsiębiorczości**:

- 1) Bardzo niska samoocena przedsiębiorczości – to wartości zmiennej syntetycznej znajdujące się w przedziale $<1; 2,94$).
- 2) Niska samoocena przedsiębiorczości – wartości zmiennej syntetycznej z przedziału $<2,94; 3,81$).
- 3) Wysoka samoocena przedsiębiorczości – wartości zmiennej syntetycznej z przedziału $<3,81; 4,68$).
- 4) Bardzo wysoka samoocena przedsiębiorczości – wartości zmiennej syntetycznej z przedziału $<4,68; 5>$.

Bilsko 42 proc. przedsiębiorców wysoko oceniło swoje cechy przedsiębiorczości, a 17 proc. nawet bardzo wysoko (wykres 24, infografika 8). W grupie charakteryzującej się niską oceną przedsiębiorczości znalazło się 28 proc. badanych przedsiębiorców 50+, a najmniej liczna grupa, stanowiąca 13 proc., to przedsiębiorcy, którzy najniżej ocenili swoje cechy przedsiębiorczości.

Wykres 24. Przedsiębiorcy 50+ według samooceny cech przedsiębiorczości (w proc.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Przedsiębiorcy 50+ o bardzo niskiej samoocenie przedsiębiorczości

Nieco więcej niż połowa (51 proc.) podmiotów o najniższej ocenie przedsiębiorczości to firmy założone przez osoby po 50. roku życia, a obecny wiek 29 proc. przedsiębiorców z tej grupy jest większy niż 65 lat. Ponadto wśród podmiotów najniżej oceniających swoją przedsiębiorczość jest aż 38 proc. osób w wieku emerytalnym. **Ta grupa, w porównaniu z przedsiębiorcami wyżej oceniającymi swoją przedsiębiorczość, charakteryzuje się większym udziałem osób w starszym wieku.** Blisko połowa firm (48 proc.) osiąga najniższe przychody roczne (do 100 tys. PLN), ale częściej niż co piąta (22 proc.) może się pochwalić przychodami powyżej 1 mln PLN. W tej grupie odnotowaliśmy większy niż pozostałych grupach udział osób mieszkających na wsi (16 proc.) i w małych miastach (22 proc.). Odsetek osób z wykształceniem zawodowym jest tutaj większy niż w pozostałych grupach (19 proc.).

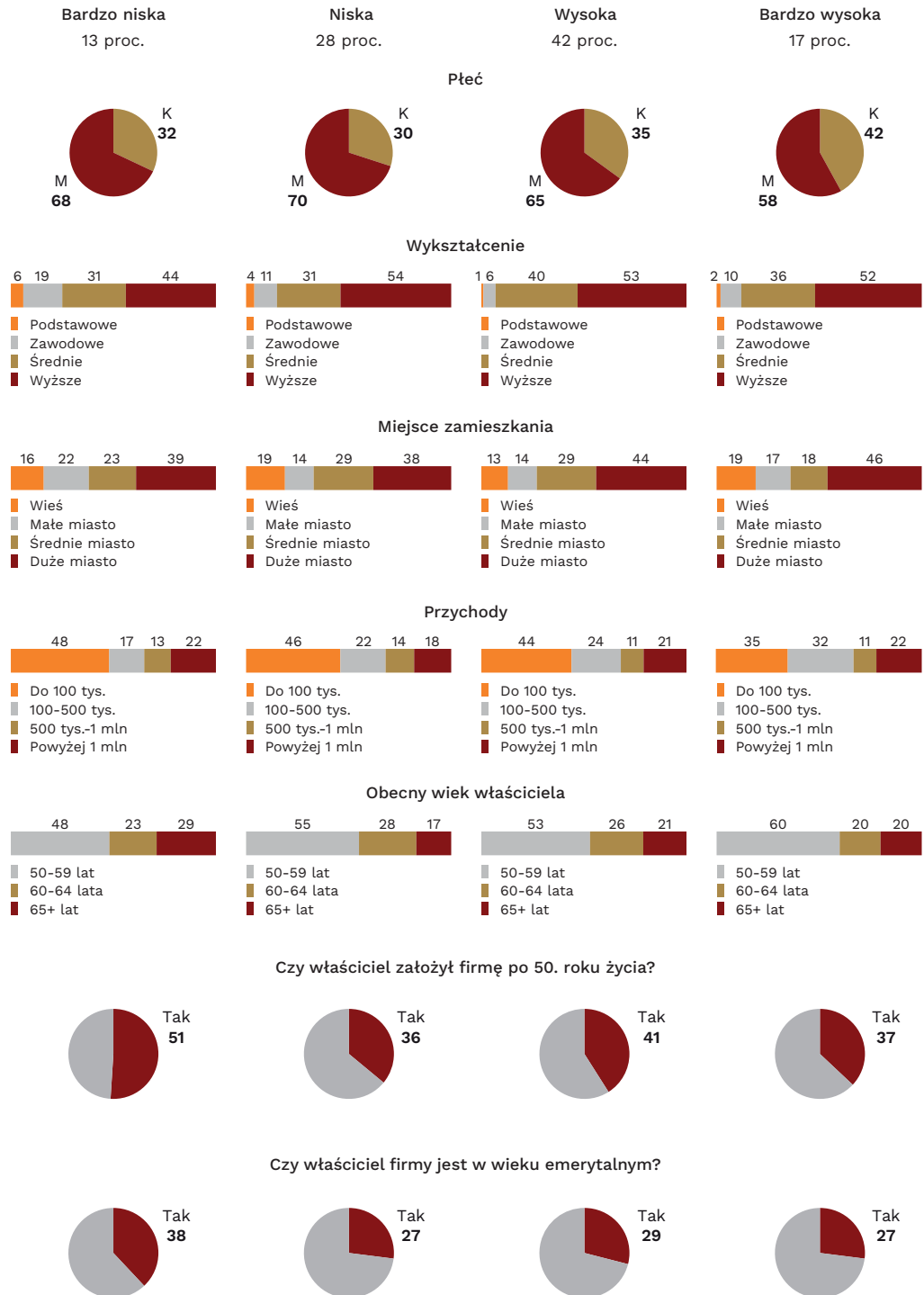
Przedsiębiorcy o niskiej samoocenie przedsiębiorczości

Tylko 36 proc. w tej grupie założyło firmę po 50. roku życia. Ponad połowę (55 proc.) stanowią osoby przed 60. rokiem życia, a 17 proc. skończyło 65 lat. W tej grupie mamy 27 proc. osób, które obecnie są w wieku emerytalnym. Mniej niż co trzecia firma jest prowadzona przez kobiety. Blisko co piąta firma (19 proc.) działa na wsi, a 38 proc. w dużym mieście. Aż 46 proc. przedsiębiorstw z tej grupy osiąga roczne przychody poniżej 100 tys. PLN. W grupie przedsiębiorców 50+, którzy nisko oceniają swoją przedsiębiorczość, mamy aż 54 proc. osób z wykształceniem wyższym.

Przedsiębiorcy z wysoką samoocena przedsiębiorczości

W tej grupie jest 41 proc. firm założonych przez przedsiębiorcę po 50. roku życia, ale obecny wiek prowadzącego firmę w ponad połowie przypadków (53 proc.) nie przekracza 60 lat. W wieku emerytalnym są właściciele 29 proc. firm z wysoką samoocena przedsiębiorczości. Dość wysoki odsetek stanowią kobiety (35 proc.), sporo osób ma wykształcenie średnie (40 proc.) i wyższe (53 proc.). Aż 44 proc. mieszka w dużych miastach, a roczne przychody co trzeciej firmy z tej grupy wynoszą powyżej 500 tys. PLN.

Infografika 8. Cechy przedsiębiorców 50+ w grupach z samoocena przedsiębiorczości (w proc.)

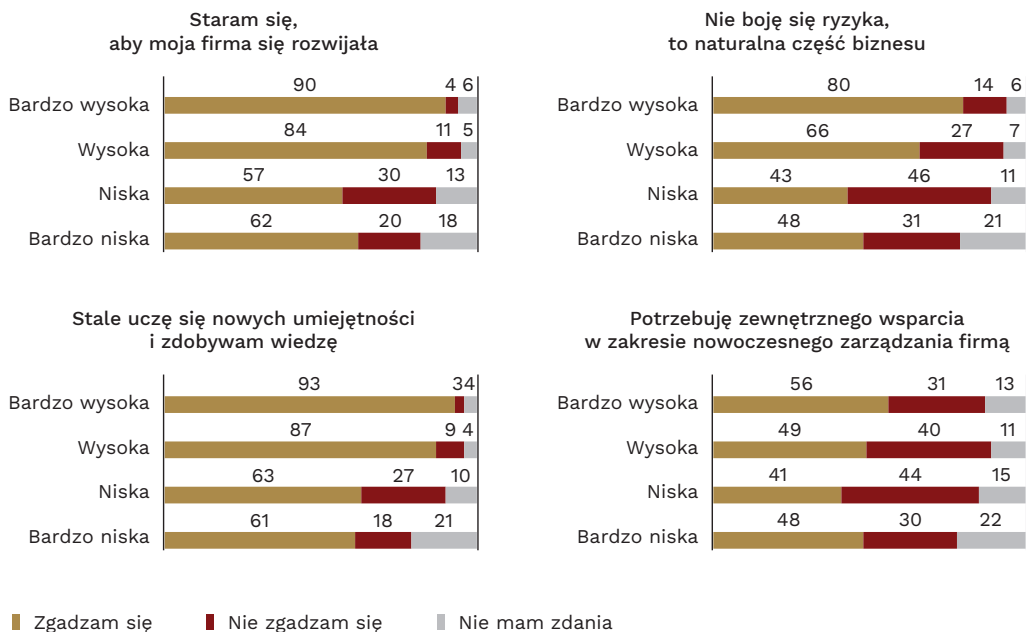

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Przedsiębiorcy z bardzo wysoką samooceną przedsiębiorczości

W tej grupie tylko 37 proc. stanowią osoby, które zaczęły przygodę z biznesem po 50. roku życia. Obecny wiek 60 proc. przedsiębiorców najwyżej oceniających swoją przedsiębiorczość nie przekracza 60 lat, a co piąty jest w wieku powyżej 65. roku życia. W wieku emerytalnym mamy w tej grupie 27 proc. osób. **Warto podkreślić, że w grupie przedsiębiorców 50+ najwyżej oceniających swoją przedsiębiorczość jest 42 proc. kobiet, to najwyższy udział na tle pozostałych grup, które niżej oceniają swoją przedsiębiorczość.** Blisko połowa (46 proc.) osób z tej grupy mieszka w dużych miastach, a odsetek firm z najniższymi przychodami (do 100 tys. PLN rocznie) wynosi tu 35 proc.

Wykres 25. Ocena stwierdzeń dotyczących sposobów zarządzania firmą wśród przedsiębiorców 50+ według samooceny przedsiębiorczości (w proc.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Samoocena przedsiębiorczości przekłada się na podejście do zarządzania przedsiębiorstwem prowadzonym przez osobę 50+. Wśród osób w wysoką lub bardzo wysoką oceną przedsiębiorczości zdecydowana większość (84-90 proc.) stara się, aby ich firma się rozwijała, a podobny odsetek przedsiębiorców (87-93 proc.) stale się uczy i zdobywa nową wiedzę (wykres 25). W podmiotach, których właściciel ocenił swoje cechy przedsiębiorczości nisko albo bardzo nisko jest ok. 60 proc. osób, które deklarują rozwój firmy

i swojej osoby. Wysoka samoocena przedsiębiorczości przekłada się też na podejście do ryzyka. Aż 80 proc. przedsiębiorców z bardzo wysoką samooceną przedsiębiorczości nie boi się ryzyka i uważa, że jest to naturalna część biznesu. Wśród przedsiębiorców 50+ z niską samooceną przedsiębiorczości takich wskazań mamy mniej niż połowę. Aż 46 proc. firm prowadzonych przez osoby z niską samooceną przedsiębiorczości boi się ryzyka w działalności biznesowej.

W przypadku potrzeb dotyczących wsparcia zewnętrznego w zakresie nowoczesnego zarządzania firmą nie obserwujemy dużych różnic w zależności od samooceny przedsiębiorczości, chociaż nieco więcej przedsiębiorców z bardzo wysoką samooceną (56 proc.), niż przedsiębiorców z niską samooceną (41 proc.), potrzebuje zewnętrznego wsparcia.

Złożony obraz przedsiębiorczości 50+ w ujęciu syntetycznym

Analizy danych pokazały, że w Polsce osoby po 50. roku życia są bardziej skłonne do zakładania własnych firm niż ich rówieśnicy z większości innych krajów UE. **Wyższy w Polsce (23 proc.) niż w UE (18 proc.) udział samozatrudnionych wśród aktywnych zawodowo w grupie osób 50+ jest zjawiskiem zdecydowanie korzystnym w kontekście starzejącego się społeczeństwa polskiego i podejmowanych działań mających na celu aktywizację osób starszych, w tym w obszarze rynku pracy.** Optymistyczne są też kluczowe motywy, którymi kierują się osoby 50+ zakładające własną firmę. Są nimi potrzeba niezależności oraz chęć wykorzystania doświadczenia zawodowego. Założenie firmy po pięćdziesiątce jest często realizacją wcześniejszych marzeń. Ponad połowa osób wskazuje na czynniki rodzinno-społeczne, takie jak chęć bycia potrzebnym, ucieczka przed samotnością oraz możliwość wygodnego łączenia pracy i funkcji społecznych. **Z tego wynika, że wiele osób 50+ stara się pozostać aktywnymi i utrzymywać więzi społeczne.** Istotna jest też obserwowana dojrzałość decyzji osób 50+ o założeniu własnej działalności i wyborze branży. Częściej kierują się analizą szans odniesienia sukcesu na rynku (53 proc.), a zdecydowanie rzadziej przypadkiem (38 proc.).

W Polsce przedsiębiorcy 50+ zatrudniający pracowników stanowią tylko 21 proc., podczas gdy w UE to niemal 1/3 osób 50+ prowadzących działalność gospodarczą. W tym kontekście nie dziwi, że dla blisko połowy badanych mało znaczącym motywem zakładania firm była perspektywa utworzenia miejsc pracy dla dzieci. Dylematy związane z dziedziczeniem firmy towarzyszą jednak 40 proc. badanych firm, chociaż nie można wysnuć wniosku z naszych badań, że sukcesja jest dla respondentów dużym problemem.

Zwraca uwagę duże zadowolenie przedsiębiorców 50+ z pracy na własny rachunek, która daje, ich zdaniem, większe możliwości rozwoju i większą satysfakcję, niż praca na etacie oraz sprawia, że nie zmniejsza się wraz z wiekiem zaangażowanie w pracę. Większość przedsiębiorców 50+ wysoko ocenia swoje cechy przedsiębiorczości, w tym pracowitość, komunikatywność, umiejętność współdziałania oraz pomysłowość, elastyczność, inicjatywę i konsekwencję. Większość przedsiębiorców deklaruje, że nie boi się ryzyka, chociaż z analizy ocen cech przedsiębiorczości wynika, że **zdolność do podejmowania skalkulowanego ryzyka jest najniżej ocenianą przez przedsiębiorców 50+ cechą przedsiębiorczości.**

Chociaż wyniki ankiety PIE pokazują dobre nastawienie i zadowolenie osób 50+ z prowadzenia własnej działalności, to trzeba podkreślić, że z badań wynika, iż nie wszyscy zakładający firmę mieli taki plan na swoją pracę zawodową. Założenie firmy było warunkiem pozostania aktywnym na rynku pracy. Nie jest to problem tylko rynku pracy w Polsce. W UE tylko 51 proc. populacji w wieku 60–64 lata pozostaje aktywnych na rynku pracy. Głównymi przyczynami niskiej aktywności zawodowej osób 50+ są trudności ze znalezieniem odpowiedniej pracy i długotrwałe bezrobocie w starszym wieku, spowodowane utrzymującymi się negatywnymi stereotypami dotyczącymi starszych pracowników. **Obserwuje się wypychanie pracowników z rynku pracy, w tym osoby 50+, na B2B,** m.in. z uwagi na możliwość niższego opodatkowania i cięcia kosztów przez przedsiębiorstwa. To sytuacja, w której były pracownik wykonuje tę samą pracę dla swojego poprzedniego pracodawcy, ale już jako firma świadcząca usługi. Jest to rozwiązanie, które ma nie tylko plusy. Osoba, która założyła JDG traci niekiedy poczucie bezpieczeństwa, wynikające z zapewnienia stałego źródła dochodów i przywilejów pracowniczych (np. płatnego urlopu). Także dla pracodawcy jest to ryzyko, że współpracownik – niezwiązany już w sposób stały – gdy tylko znajdzie korzystniejszą ofertę, odejdzie do innego pracodawcy. W przypadku poprawy sytuacji odzyskanie takiego pracownika może okazać się niemożliwe lub bardzo kosztowne.

Zmiany demograficzne zwiększają potrzebę większego aktywizowania na rynku pracy starszych pracowników. Do 2050 r. 30 proc. światowej siły roboczej będzie w wieku co najmniej 50 lat. **Coraz ważniejsze staje się zatem zatrzymanie ageizmu,** który wypycha starszych pracowników z rynku pracy i podjęcie działań mających na celu poprawę przyjazności firm dla osób starszych. Powinny one obejmować zapewnienie większej elastyczności w zakresie godzin i miejsca pracy, wspieranie uczenia się przez całe życie przez oferowanie szkoleń i możliwości rozwoju zawodowego, propagowanie tworzenia zespołów zróżnicowanych wiekowo w celu wspierania transferu wiedzy, oferowanie programów zdrowotnych i profilaktycznych, ergonomiczne projektowanie miejsc pracy i szkolenie personelu w zakresie zwalczania (nieświadomych) uprzedzeń związanych z wiekiem.

Analiza barier rozwoju przedsiębiorczości osób 50+ wskazuje na potrzebę uruchomienia wsparcia doradczego i szkoleniowego. Biorąc pod uwagę, że 43 proc. przedsiębiorców 50+ zgłasza problemy ze skomplikowanym zarządzaniem finansami, przydatne może być wprowadzenie szkoleń z zakresu nowoczesnego zarządzania finansowego dla tej grupy firm. Z kolei ze względu na dylematy związane z dziedziczeniem firmy (40 proc. wskazań), zaleca się wprowadzenie konsultacji z zakresu planowania sukcesji, włącznie z popularyzacją dobrych praktyk w tym zakresie, co może stanowić element wspomagający promocję tych firm na rynku.

Z uwagi na bariery związane z szybkimi zmianami w nowoczesnych technologiach (40-45 proc. wskazań badanych), **zaleca się organizację szkoleń dla przedsiębiorców 50+ w zakresie nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych oraz sposobów wykorzystania ich w procesach biznesowych i zarządzaniu firmą.** Z kolei z uwagi na silną konkurencję w branży (60 proc. wskazań), zaleca się **programy wsparcia w zakresie marketingu i sprzedaży,** w tym obejmujące komunikację i budowanie więzi nie tylko z klientami, ale również z własnymi pracownikami. Aż 43 proc. przedsiębiorców 50+ zgłasza trudności we współpracy z młodszym pokoleniem, dlatego **szkolenia z komunikacji międzypokoleniowej** są bardzo potrzebne.

Z uwagi na zgłaszane bariery zdrowotne przedsiębiorców 50+ (40 proc. wskazań) rozwijane w kraju programy wsparcia zdrowotnego trzeba ocenić pozytywnie.

Aneks.

Opis próby badawczej

Opis próby przedsiębiorców 50+, którzy rozpoczęli działalność po 50. roku życia (N=400)

W badaniu wzięło udział 400 osób, które założyły działalność po 50. roku życia (infografika 9). W badanej grupie 42 proc. stanowiły kobiety, a 58 proc. mężczyźni. Biorąc pod uwagę wiek respondentów można zauważyć, że co piąta badana firma została założona przez osobę w wieku emerytalnym (kobieta po 60. roku życia, mężczyzna po 65. roku życia). Obecny wiek badanych osób wskazuje natomiast, że w próbie mamy 45 proc. firm prowadzonych przez osoby w wieku emerytalnym i 55 proc. przez osoby w wieku przedemerytalnym.

Blisko połowa badanych osób (47 proc.) ma wykształcenie wyższe, a 37 proc. średnie. Tylko 16 proc. osób, które założyły firmę po 50. roku życia ma wykształcenie zasadnicze zawodowe lub podstawowe.

Większość respondentów mieszka w dużych miastach (42 proc.) lub w średnich (26 proc.), po 16 proc. – na wsi lub w małym mieście.

Aż 92 proc. osób, które założyły działalność w wieku 50+ miało doświadczenie w pracy zawodowej na etacie, a blisko połowa (48 proc.) prowadziła inną działalność gospodarczą, przed założeniem obecnej. Tylko 5 proc. badanych nie miało żadnego doświadczenia zawodowego przed otwarciem działalności po pięćdziesiątce.

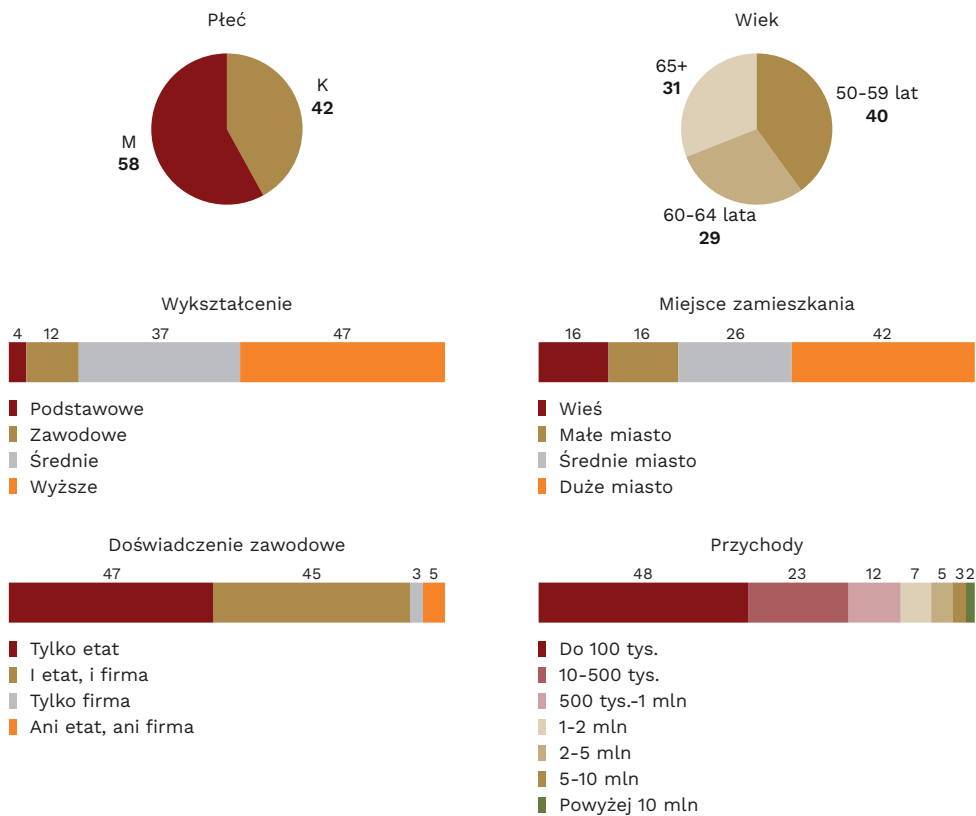
Firmy prowadzone przez badanych przedsiębiorców 50+ mają nie więcej niż 15 lat. Ponad połowa (63 proc.) przedsiębiorstw ma nie więcej niż 3 lata, a 30 proc. działa na rynku 4-10 lat. Dominującą formą prawną prowadzonej działalności jest jednoosobowa działalność gospodarcza (JDG), którą deklaruje 66 proc. badanych firm. Spółki stanowią 30 proc., a działalność w formie franczyzy to 4 proc.

Większość badanych przedsiębiorców (79 proc.) nie zatrudnia pracowników, a wśród firm zatrudniających przeważają mikrofirmy (51 proc.). Po 23 proc. stanowią małe i średnie przedsiębiorstwa, a tylko 3 proc. to duże przedsiębiorstwa.

Wielkość prowadzonej działalności przekłada się na przychody ze sprzedaży. Blisko połowa badanych firm (48 proc.), założonych przez osoby po 50. roku życia, charakteryzuje się rocznymi przychodami za 2022 r. poniżej 100 tys. PLN, a tylko 2 proc. przedsiębiorstw osiąga przychody powyżej 10 mln PLN rocznie.

Infografika 9. Struktura próby (w proc., N=400)

Osoby, które założyły firmę po 50. roku życia

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Firmy założone przez osoby powyżej 50. roku życia działają w różnych branżach. W próbie wyróżniliśmy 15 sekcji PKD, w których według danych ZUS jest najwięcej płatników składek w wieku 50+. Wśród badanych firm najczęściej spotkamy przedsiębiorstwa zajmujące się pozostałą działalnością usługową (25 proc.). Niemal dwa razy mniej (13 proc.) to przedsiębiorstwa budowlane, a po 8 proc. działa w handlu lub prowadzi działalność finansową i ubezpieczeniową. Po 6 proc. przypadło na rolnictwo, edukację i przetwórstwo przemysłowe, a po 5 proc. na działalność profesjonalną, naukową i techniczną oraz zakwaterowanie i usługi gastronomiczne. Transportem i gospodarką magazynową zajmuje się 4 proc. badanych firm, zaś pozostałe pięć działów (opieka zdrowotna, informacja i komunikacja, obsługa rynku nieruchomości, usługi administrowania i działalność wspierająca oraz kultura, rozrywka i rekreacja) stanowią po 2-3 proc. w badanej próbie.

Opis próby przedsiębiorców 50+, którzy rozpoczęli działalność przed 50. rokiem życia (N=600)

W badaniu wzięto udział 600 osób w wieku 50+, które założyły działalność przed 50. rokiem życia (infografika 10). W badanej grupie 29 proc. stanowiły kobiety, a 71 proc. mężczyźni. Obecny wiek badanych wskazuje, że w próbie mamy 19 proc. firm prowadzonych przez osoby w wieku emerytalnym (kobieta po 60. roku życia, mężczyzna po 65. roku życia) i 81 proc. przez osoby w wieku przedemerytalnym. Średni wiek założenia firmy w badanej grupie to 36 lat. 25 proc. założyło firmę przed 30. rokiem życia, a 25 proc. po 42. roku życia.

Ponad połowa badanych osób (55 proc.) ma wykształcenie wyższe, a 35 proc. średnie. Tylko 10 proc. badanych osób, które założyły firmę przed 50. rokiem życia ma wykształcenie zasadnicze zawodowe lub podstawowe.

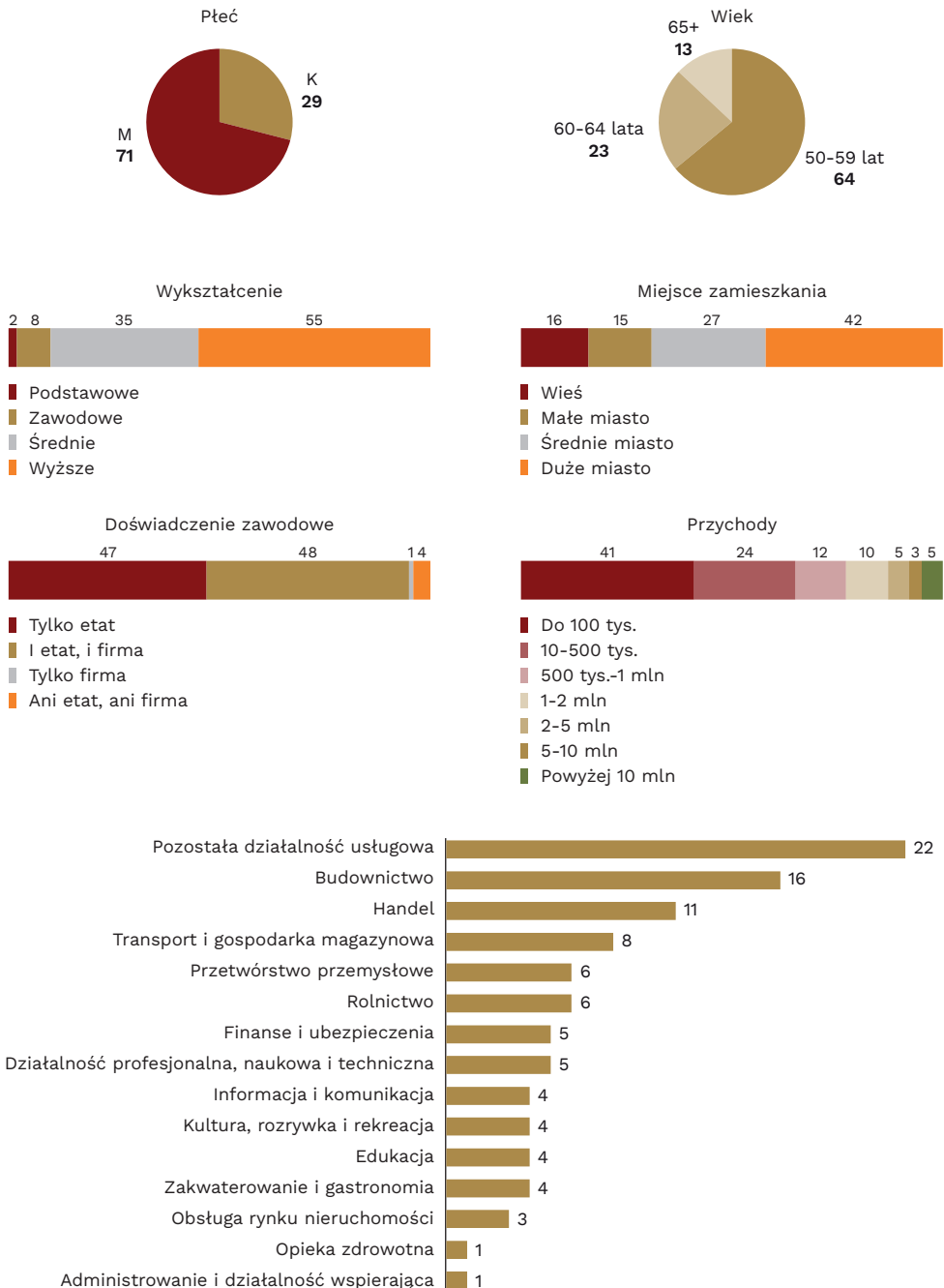
Większość respondentów mieszka w dużych miastach (42 proc.) lub w średnich (27 proc.). Podobny dział w próbie miały osoby zamieszkujące wieś lub małe miasto.

Aż 95 proc. osób, które założyły działalność w wieku 50+, miało doświadczenie w pracy zawodowej na etacie, a prawie połowa prowadziła inną działalność gospodarczą, przed założeniem obecnej. Tylko 4 proc. badanych nie miało żadnego doświadczenia zawodowego przed otwarciem obecnie prowadzonej działalności.

Firmy prowadzone przez badanych przedsiębiorców 50+, którzy założyli działalność przed 50. rokiem życia, mają średnio 23 lata. 25 proc. firm ma nie więcej niż 17 lat, a 25 proc. nie mniej niż 27 lat. Dominującą formą prawną prowadzonej działalności jest jednoosobowa działalność gospodarcza, którą deklaruje 63 proc. badanych firm. Spółki stanowią 33 proc., a działalność w formie franczyzy – 4 proc.

Infografika 10. Struktura próby (w proc., N=600)

Osoby, które założyły firmę przed 50. roku życia

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Większość badanych przedsiębiorców (62 proc.) nie zatrudnia pracowników, a wśród zatrudniających przeważają małe firmy (50 proc.). Średnie przedsiębiorstwa stanowią 25 proc., mikro 16 proc., a duże – 9 proc.

Wielkość prowadzonej działalności i jej forma prawna (głównie JDG) przekłada się na przychody ze sprzedaży, bowiem 41 proc. firm założonych przez osoby przed 50. rokiem życia, charakteryzuje się rocznymi przychodami za 2022 r. poniżej 100 tys. PLN, a tylko 5 proc. przedsiębiorstw osiąga przychody powyżej 10 mln PLN rocznie.

Firmy założone przez osoby przed 50. rokiem życia działają w różnych branżach. W próbie wyróżniliśmy 15 sekcji PKD, w których według danych ZUS jest najwięcej płatników składek w wieku 50+. Wśród badanych firm najczęściej spotkamy przedsiębiorstwa zajmujące się pozostałą działalnością usługową (22 proc.). Nieco mniej (16 proc.) to przedsiębiorstwa budowlane oraz handlowe (11 proc.). 8 proc. stanowią firmy sektora TSL, a po 6 proc. przypadło na przetwórstwo przemysłowe i rolnictwo. Po 5 proc. na działalność finansową i ubezpieczeniową oraz działalność profesjonalną, naukową i techniczną. Po 4 proc. badanych firm zajmuje się informacją i komunikacją, działalnością związaną z kulturą, rozrywką i rekreacją, edukacją albo gastronomią i zakwaterowaniem. Pozostałe trzy sekcje PKD (opieka zdrowotna, obsługa rynku nieruchomości, usługi administrowania i działalność wspierająca) stanowią łącznie 5 proc. badanych firm.

Bibliografia

- Eurostat (2023a), Glossary: *Labour force*, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Labour_force [dostęp: 29.06.2023].
- Eurostat (2023b), *Population by sex, age, citizenship and labour status*, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSA_PGANWS__custom_6688697/default/table?lang=en [dostęp: 29.06.2023].
- Eurostat (2023c), *Self-employment by sex, age and economic activity*, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSA_ESGAN2__custom_6697253/default/table?lang=en [dostęp: 29.06.2023].
- Eurostat (2023d), *Self-employment by sex, age and educational attainment level*, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSA_ESGAED__custom_6822268/default/table?lang=en [dostęp: 07.07.2023].
- Kamosiński, S. (2021), *Przedsiębiorcy i przedsiębiorczość a recesja transformacyjna w Polsce po 1989 roku*, „Optimum. Economics Studies”, No. 1, https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/10510/1/Optimum_1_2021_S_Kamosinski_Przedsiębiorcy_i_przedsiębiorczosc.pdf [dostęp: 10.08.2023].
- Komisja Europejska (2021), *Plan działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych*, <https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/pl/#annex3> [dostęp: 15.09.2023].
- Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (2023), *Krajowy Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na rok 2023 (program rządowy)*, <https://www.gov.pl/attachment/a9b30543-e482-4719-a674-b29883cd23da> [dostęp: 15.09.2023].
- Uchwała nr 167 Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2020 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021–2025*, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20200001125/O/M20201125.pdf> [dostęp: 18.09.2023].
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*, Dz. U. 2004 Nr 99 poz. 1001 z późn. zm., <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20040991001/U/D20041001Lj.pdf> [dostęp: 18.09.2023].
- (www1) *KRUS czy ZUS, czyli rolnik z działalnością*, <https://zielonalinia.gov.pl/krus-czy-zus-czyli-rolnik-z-dzialalnoscia-46381> [dostęp: 28.07.2023].
- (www2) *Cele programu*, <https://www.rozwojspoeczny.gov.pl/strony/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/o-programie/#Dla%20kogo> [dostęp: 15.09.2023].

Spis infografik i wykresów

SPIS INFOGRAFIK

Infografika 1. Samozatrudnieni w wieku 50+ w Polsce i UE (w proc.)	14
Infografika 2. Przedsiębiorczość osób powyżej 50 lat według danych ZUS	15
Infografika 3. Jednoosobowe działalności gospodarcze zakładane w 2022 r. przez osoby 50+	17
Infografika 4. Czynniki decydujące o wyborze poszczególnych branż przez przedsiębiorców 50+ze (w proc.)	23
Infografika 5. Bariery utrudniające zakładanie działalności gospodarczej w ocenie przedsiębiorców 50+	26
Infografika 6. Grupy barier utrudniających prowadzenie działalności osobom 50+ i ich średnia ocena w skali 1-5	34
Infografika 7. Charakterystyka grup przedsiębiorstw, które założyły firmę po 50. roku życia, ze względu na postrzeganie uciążliwości barier działalności gospodarczej (w proc.)	40
Infografika 8. Cechy przedsiębiorców 50+ w grupach z samooceną przedsiębiorczości (w proc.)	44
Infografika 9. Struktura próby (w proc., N=400)	51
Infografika 10. Struktura próby (w proc., N=600)	53

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Udział samozatrudnionych wśród osób w wieku powyżej 15 lat i powyżej 50 lat w krajach UE w 2022 r. (w proc.)	10
Wykres 2. Płeć osób samozatrudnionych wśród osób powyżej 15 lat i powyżej 50 lat w UE i w Polsce w 2022 r. (w proc.)	11
Wykres 3. Wykształcenie osób samozatrudnionych w Polsce i UE wśród osób w wieku 15-64 i 50-64 lata (w proc.)	11
Wykres 4. Udział samozatrudnionych w wieku powyżej 15 lat i powyżej 50 lat, którzy zatrudniają pracowników w 2022 r. (w proc.)	12
Wykres 5. Struktura branżowa samozatrudnionych w wieku powyżej 15 lat i powyżej 50 lat w Polsce i UE w 2022 r. (w proc.)	13
Wykres 6. Powody zakładania firmy przez osoby w wieku 50+ (w proc. wskazań „tak” lub „nie” dla każdego czynnika, N=400)	19
Wykres 7. Powody zakładania firmy przez osoby w wieku 50+ (w proc. wskazań „tak” lub „nie” dla każdego czynnika, N=400)	21
Wykres 8. Czynniki decydujące o wyborze branży wśród przedsiębiorców 50+ zakładających działalność gospodarczą (w proc.)	22

Wykres 9. Znaczenie czynników przy wyborze branży w grupie przedsiębiorców 50+ ze względu na wiek założenia firmy (w proc.)	25
Wykres 10. Silne i słabe utrudnienia przy zakładaniu własnej działalności gospodarczej w ocenie osób, które po pięćdziesiątce założyły firmę (w proc.)	27
Wykres 11. Silne lub słabe utrudnienia w uruchamianiu firmy w ocenie osób, które założyły własną działalność gospodarczą w wieku przedemerytalnym i w wieku emerytalnym (w proc.)	28
Wykres 12. Ocena stwierdzeń dotyczących pracy na własny rachunek wśród przedsiębiorców 50+ (N=1000)	29
Wykres 13. Ocena stwierdzeń dotyczących pracy na własny rachunek wśród przedsiębiorców 50+ według wieku założenia firmy (w proc.)	30
Wykres 14. Ocena stwierdzeń dotyczących sposobów zarządzania firmą wśród przedsiębiorców 50+ (w proc., N=1000)	32
Wykres 15. Ocena stwierdzeń dotyczących sposobów zarządzania firmą wśród przedsiębiorców 50+ według wieku założenia firmy (w proc.)	33
Wykres 16. Bariery finansowe silnie i bardzo silnie utrudniające działalność (w proc.)	35
Wykres 17. Bariery zewnętrzne silnie i bardzo silnie utrudniające działalność (w proc.)	36
Wykres 18. Bariery związane z zarządzaniem firmą silnie i bardzo silnie utrudniające działalność (w proc.)	36
Wykres 19. Bariery rodzinno-społeczne silnie i bardzo silnie utrudniające działalność (w proc.)	37
Wykres 20. Średnie oceny siły wpływu barier na prowadzenie działalności gospodarczej w skupieniach przedsiębiorców (w skali 0-5)	38
Wykres 21. Ocena cech przedsiębiorczości wśród przedsiębiorców 50+ (N=1000)	41
Wykres 22. Ocena cech przedsiębiorczości wśród przedsiębiorców 50+ ze względu na wiek osoby zakładającej firmę	41
Wykres 23. Ocena cech przedsiębiorczości wśród przedsiębiorców 50+ ze względu na płeć osoby zakładającej firmę	42
Wykres 24. Przedsiębiorcy 50+ według samooceny cech przedsiębiorczości (w proc.)	43
Wykres 25. Ocena stwierdzeń dotyczących sposobów zarządzania firmą wśród przedsiębiorców 50+ według samooceny przedsiębiorczości (w proc.)	46

Polski Instytut Ekonomiczny

Polski Instytut Ekonomiczny to publiczny *think tank* ekonomiczny z historią sięgającą 1928 roku. Jego obszary badawcze to przede wszystkim makroekonomia, energetyka i klimat, handel zagraniczny, foresight gospodarczy, gospodarka cyfrowa i ekonomia behawioralna. Instytut przygotowuje raporty, analizy i rekomendacje dotyczące kluczowych obszarów gospodarki oraz życia społecznego w Polsce, z uwzględnieniem sytuacji międzynarodowej.